

บทที่ 3

ผลการศึกษาแบบแผนการทำงานของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

บทนี้เป็นการวิเคราะห์แบบแผนการทำงานของสตรี โดยพิจารณาจากความต่อเนื่องหรือไม่ต่อเนื่องในการทำงานของสตรีแต่ละคนทั้ง 4 ช่วงเวลาที่กำหนดไว้ คือ ช่วงก่อนแต่งงาน ช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และช่วงปัจจุบัน หากสตรีทำงานทั้ง 4 ช่วงเวลา แสดงว่าได้มีการทำงานต่อเนื่อง หากทำงานเพียงบางช่วงจะหมายถึงว่าสตรีมีการทำงานไม่ต่อเนื่อง และหากไม่ได้ทำงานทุกช่วงแสดงว่าสตรีนั้นไม่ได้ทำงานเลย ในการวิเคราะห์ส่วนนี้จะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนแรกศึกษาแบบแผนการทำงานของสตรีที่ต่อเนื่องทั้ง 4 ช่วง จำแนกตามอาชีพ และระดับการศึกษา เพื่อจะดูว่าสตรีส่วนไหนที่มีแนวโน้มที่จะประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่อง หรือไม่อย่างไร โดยเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางไขว้ นอกจากนี้ยังได้จำแนกข้อมูลให้เห็นถึงการเปลี่ยนอาชีพของสตรีในกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยจะเสนอเป็นแผนภาพ และการบรรยายประกอบ

ส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์กลุ่มสตรีที่ทำงานไม่ต่อเนื่องว่า ทำงานหรือไม่ทำงานในทั้ง 4 ช่วง ซึ่งข้อมูลจะนำเสนอเป็นการกระจายความถี่

ส่วนที่สามเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross-Tabulations) และค่าไคสแควร์ (Chi-Square) และการจำแนกหมู่ (Multiple Classification Analysis) ซึ่งจะได้อธิบายตามลำดับดังนี้

1. แบบแผนการทำงานของสตรีที่ทำงานต่อเนื่องทั้ง 4 ช่วง

1.1 แบบแผนการทำงานของสตรีที่ทำงานต่อเนื่องทั้ง 4 ช่วง จำแนกตามประเภทอาชีพของสตรี

ตารางที่ 4 แสดงแบบแผนการประกอบอาชีพต่างๆ ของสตรีใน 4 ช่วงเวลา โดยพบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพแล้วมีแนวโน้มว่าสัดส่วนจะลดลงแต่ไม่มากนัก ตั้งแต่ในช่วงก่อนแต่งงาน ช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และช่วงปัจจุบัน คือ ร้อยละ 40.5, ร้อยละ 40.5, ร้อยละ 39.4 และร้อยละ 38.3 ตาม

ลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลที่ว่าอาชีพเกี่ยวกับวิชาชีพเป็นงานที่มีความมั่นคง และได้ผลตอบแทนสูง และเมื่อสตรีมีบุตรจึงสามารถจ้างบุคคลอื่นมาดูแลบุตร ในขณะที่ตัวสตรีเองทำงานต่อไปได้โดยไม่ต้องออกจากงาน ดังนั้นสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพจึงมีแนวโน้มที่จะทำงานต่อเนื่องได้

ส่วนสตรีที่ประกอบอาชีพการค้า พบว่า สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพค้าขาย/บริการ กลับมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จากร้อยละ 24.2 เป็นร้อยละ 28.3, ร้อยละ 30.9 และร้อยละ 36.4 ในช่วงก่อนแต่งงาน ช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และช่วงปัจจุบัน ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากมีกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น วิชาชีพ กระบวนการผลิตเปลี่ยนมาประกอบอาชีพนี้เพิ่มสูงขึ้น และด้วยเหตุผลที่ว่าลักษณะงานของอาชีพเกี่ยวกับการค้า สตรีสามารถทำไปพร้อมกับดูแลบุตรได้ เช่น กิจการค้าขายส่วนตัวที่ทำภายในบ้าน ดังนั้นจึงทำให้มีสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันกลับพบว่า สัดส่วนของสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับกระบวนการผลิต เช่น ช่าง ผู้ใช้แรงงาน มีแนวโน้มว่า สัดส่วนของผู้ที่จะทำงานประเภทนี้ลดลงเรื่อยๆ จากช่วงก่อนแต่งงาน ช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย จนถึงช่วงปัจจุบัน คือ ร้อยละ 35.3 ร้อยละ 31.2 ร้อยละ 29.7 และร้อยละ 25.3 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะงานของอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตเป็นงานประเภทที่ใช้แรงงาน แต่มีความมั่นคงในการทำงาน และได้รับผลตอบแทนน้อยกว่าอาชีพอื่น สตรีที่ประกอบอาชีพนี้จึงต้องเปลี่ยนงานไปประกอบอาชีพอื่นที่หาทำได้ในแต่ละช่วงหรืองานที่ทำให้ผลตอบแทนสูงกว่า หลังจากแต่งงานและมีบุตร เพื่อช่วยเหลือครอบครัว จึงทำให้สัดส่วนของผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ

ตารางที่ 3 ร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงก่อนแต่งงานจนถึงช่วงปัจจุบัน

ประเภท อาชีพ ของสตรี	ช่วงเวลา			
	ช่วงก่อน แต่งงาน	ช่วงหลังแต่งงาน แต่ก่อนมีบุตรคนแรก	ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรก แต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย	ช่วง ปัจจุบัน
วิชาชีพ	40.5 (109)	40.5 (109)	39.4 (106)	38.3 (103)
ค้าขาย/บริการ	24.2 (65)	28.3 (76)	30.9 (83)	36.4 (98)
ช่าง/แรงงาน	35.3 (95)	31.2 (84)	29.7 (80)	25.3 (68)
รวม	100.0 (269)	100.0 (269)	100.0 (269)	100.0 (269)

1.2 แบบแผนการทำงานของสตรีที่ทำงานต่อเนื่องทั้ง 4 ช่วง จำแนกตามระดับ

การศึกษาของสตรี

เมื่อพิจารณาแบบแผนการทำงานของสตรีจำแนกตามระดับการศึกษา (ตารางที่ 5) แสดงให้เห็นว่า อาชีพของสตรีมีความแตกต่างไปตามระดับการศึกษาของสตรี ตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าสตรีที่มีการศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาจะประกอบอาชีพวิชาชีพในสัดส่วนสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาด้านล่าง คือมีร้อยละ 81.4 ในช่วงก่อนแต่งงาน ร้อยละ 85.3 ในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก ร้อยละ 83.3 ในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และร้อยละ 81.4 ในช่วงปัจจุบัน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลที่ว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพวิชาชีพที่มีความมั่นคง และเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะความชำนาญเฉพาะด้านสูง รวมทั้งให้ค่าตอบแทนสูงกว่าอาชีพอื่นๆ ทำให้สตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพมีความต้องการทำงานต่อไปเรื่อยๆ จึงเกิดความต้องการมากกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และในทางกลับกัน พบว่าสตรีส่วนใหญ่ที่ไม่ได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4) และตอนปลาย (ป.5-7) มักจะเป็นกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือประกอบอาชีพประเภทใช้แรงงาน และอาชีพที่ไม่ต้องใช้ทักษะความชำนาญเฉพาะด้านมากนัก และมักจะเปลี่ยนงานได้บ่อยครั้งกว่าทำให้ขาดความต่อเนื่อง เช่น อาชีพเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต (ผู้ใช้แรงงาน) และอาชีพที่เกี่ยวกับการค้า (ค้าขาย

บริการ) โดยจะเห็นได้ว่า สตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น และตอนปลายนั้น จะมีสัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตสูงสุด เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพต่างๆ คือร้อยละ 46.7 ในช่วงก่อนแต่งงาน ร้อยละ 27.6 ในช่วงหลังแต่งงาน แต่ก่อนมีบุตรคนแรก ร้อยละ 24.8 ในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และร้อยละ 22.9 ในช่วงปัจจุบัน รองลงมาได้แก่ สตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการค้ามีร้อยละ 25.7 ในช่วงก่อนแต่งงาน ร้อยละ 22.5 ในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก ร้อยละ 24.6 ในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และร้อยละ 38.7 ในช่วงปัจจุบัน ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพต่างๆ จำแนกตามระดับการศึกษาของสตรี (ในช่วงก่อนแต่งงานจนถึงปัจจุบัน)

ประเภท อาชีพ ของสตรี	ระดับการศึกษาของสตรี				
	ไม่ได้รับการศึกษา - ป.1-4	ป.5-7	มัธยมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา	รวม
<u>ช่วงก่อนแต่งงาน</u>					
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	32.9	24.8	34.2	13.7	29.7
วิชาชีพ	1.0	3.0	32.3	81.4	17.7
ค้าขาย/บริการ	22.6	25.7	24.8	3.9	21.1
ช่าง/แรงงาน	43.5	46.7	8.7	1.0	31.5
รวม	100.0 (434)	100.0 (105)	100.0 (161)	100.0 (102)	100.0 (802)
<u>ช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก</u>					
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	51.0	54.3	42.2	7.8	44.2
วิชาชีพ	0.3	2.9	30.4	85.3	17.5
ค้าขาย/บริการ	22.5	15.2	19.9	5.9	18.9
ช่าง/แรงงาน	26.2	27.6	7.5	1.0	19.4
รวม	100.0 (435)	100.0 (105)	100.0 (161)	100.0 (102)	100.0 (803)
		$\chi^2 = 465.96$		$P < 0.05$	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเภท	ระดับการศึกษาของสตรี				
	ไม่ได้รับการศึกษา - ป.1-4	ป.5-7	มัธยมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา	รวม
ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย					
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	55.4	61.0	47.8	8.8	48.7
วิชาชีพ	-	2.9	25.5	83.3	16.1
ค้าขาย/บริการ	24.6	11.3	19.9	6.9	19.7
ช่าง/แรงงาน	20.0	24.8	6.8	1.0	15.5
รวม	100.0 (435)	100.0 (105)	100.0 (161)	100.0 (102)	100.0 (803)
		$\chi^2 = 468.56$		$P < 0.05$	
ช่วงปัจจุบัน					
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	43.1	52.4	46.0	8.8	40.5
วิชาชีพ	0.2	2.8	23.6	81.4	15.6
ค้าขาย/บริการ	38.7	21.9	21.1	8.8	29.2
ช่าง/แรงงาน	18.0	22.9	9.3	1.0	14.7
รวม	100.0 (434)	100.0 (105)	100.0 (161)	100.0 (102)	100.0 (802)
		$\chi^2 = 454.87$		$P < 0.05$	

1.3 การเปลี่ยนอาชีพของสตรีที่ทำงานต่อเนื่อง

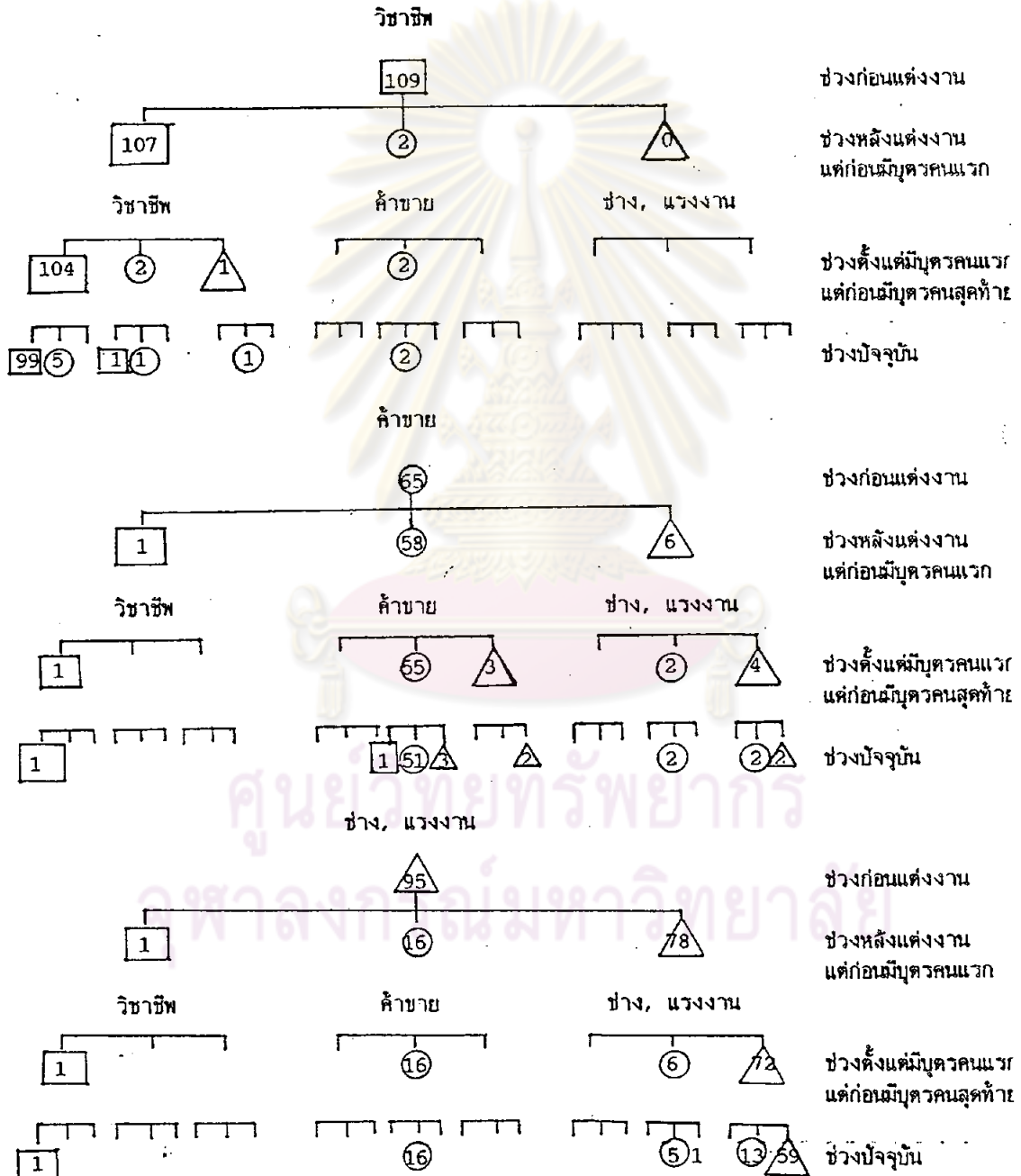
ข้อมูลจากตารางที่ 3 ได้แสดงความต่อเนื่องในการประกอบอาชีพต่างๆ ของสตรี โดยพบว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพมีแนวโน้มที่ยังคงประกอบอาชีพเดิมอย่างต่อเนื่องมากกว่าอาชีพอื่นๆ (เช่น ค้าขาย บริการ กระบวนการผลิต) ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะของงานมีความมั่นคงและรายได้สูง ส่วนสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่องกลับมีสัดส่วนที่ลดต่ำลงเรื่อยๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะการมีบุตรทำให้สตรีต้องเปลี่ยนอาชีพเพื่อดูแลบุตร อย่างไรก็ตาม

แผนภาพที่ 1

แบบแผนการเปลี่ยนอาชีพของสตรี

หมายถึง อาชีพวิชาชีพ
 หมายถึง อาชีพค้าขาย, บริการ
 หมายถึง อาชีพช่าง, แรงงาน

ช่วงก่อนแต่งงาน

ช่วงหลังแต่งงาน
แต่ก่อนมีบุตรคนแรก

ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรก
แต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย

ช่วงปัจจุบัน

ช่วงก่อนแต่งงาน

ช่วงหลังแต่งงาน
แต่ก่อนมีบุตรคนแรก

ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรก
แต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย

ช่วงปัจจุบัน

ช่วงก่อนแต่งงาน

ช่วงหลังแต่งงาน
แต่ก่อนมีบุตรคนแรก

ช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรก
แต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย

ช่วงปัจจุบัน

กลับพบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า มักจะไม่มีคำตอบเนื่องทำให้สัดส่วนผู้ประกอบการอาชีพนี้เพิ่มสูงขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านไป ทั้งนี้เนื่องจากมีสตรีที่เคยประกอบอาชีพอื่น ๆ อาทิ เช่น กลุ่มวิชาชีพและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต เปลี่ยนอาชีพในแต่ละช่วงเวลาหลังจากแต่งงานและมีบุตร ดังจะเห็นได้จากแผนภาพและการบรรยายต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงแบบแผนการเปลี่ยนอาชีพของสตรีที่ทำงานต่อเนื่อง โดยพบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพเป็นกลุ่มที่เกือบจะไม่มีการเปลี่ยนอาชีพเลย กล่าวคือ ในช่วงก่อนแต่งงาน สตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพมีจำนวนทั้งหมด 109 ราย และในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก พบว่าคงเหลือสตรีที่ประกอบอาชีพเดิมนั้น (วิชาชีพ) 107 ราย โดยที่ 2 รายเปลี่ยนไปประกอบอาชีพการค้า แต่มีสตรี 2 รายย้ายมาจากอาชีพที่เกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตที่เคยทำในช่วงก่อนแต่งงาน

ในช่วงที่ 3 คือตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้ายนั้น พบว่าเหลือสตรีจำนวน 104 ราย ที่ยังคงประกอบอาชีพวิชาชีพมาตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงานจนถึงช่วงนี้ และมีสตรีอีก 2 รายย้ายมาจากอาชีพที่เกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตมาประกอบอาชีพวิชาชีพ จึงทำให้มีสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้ายจำนวน 106 ราย ส่วนสตรีอีก 3 รายที่เดิมเคยประกอบอาชีพวิชาชีพได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า 2 ราย และประกอบอาชีพเกี่ยวกับกระบวนการผลิตอีก 1 ราย ส่วนในช่วงปัจจุบัน (ช่วงที่ 4) นั้นคงเหลือสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพทั้งหมด 103 ราย ซึ่งในจำนวนทั้งหมดนี้มีสตรีจำนวนถึง 99 ราย เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพมาตลอดตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงานจนถึงช่วงปัจจุบัน ในขณะที่สตรีที่เคยประกอบอาชีพวิชาชีพในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้ายจำนวน 5 ราย กลับเปลี่ยนไปประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการค้าในช่วงปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายและกระบวนการผลิตในช่วงก่อนแต่งงาน ย้ายมาประกอบอาชีพวิชาชีพหลังจากแต่งงานจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีการเปลี่ยนอาชีพเลย ทั้งนี้ น่าจะเนื่องจากลักษณะงานที่มีความมั่นคงของอาชีพวิชาชีพ

เมื่อพิจารณาถึงแบบแผนการเปลี่ยนอาชีพของสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการค้าตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงาน (แผนภาพที่ 1) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า จำนวนของสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงก่อนแต่งงานจนถึงช่วงปัจจุบัน กล่าวคือ ในช่วงก่อนแต่งงานสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้ามีทั้งหมด 65 คน และพบว่าหลังจากที่สตรีแต่งงาน

จำนวนของสตรีที่ประกอบอาชีพนี้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 76 รายในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก 83 รายในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และ 98 รายในช่วงปัจจุบัน ตามลำดับ

เมื่อจำแนกแบบแผนการเปลี่ยนอาชีพของสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าตามช่วงเวลาพบว่า ในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก สตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้ามีจำนวน 76 ราย และในจำนวนนี้เป็นสตรีที่ยังคงประกอบอาชีพนี้ตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงาน 58 ราย นอกจากนี้ยังพบอีกว่า มีสตรีย้ายมาจากอาชีพอื่นๆ กล่าวคือ สตรีจำนวน 16 ราย เป็นผู้ที่ย้ายมาจากอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีกลุ่มนี้เมื่อย้ายมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าแล้ว ก็จะมีการทำงานที่ต่อเนื่องตลอดตั้งแต่ช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรกจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะงานนี้ทำให้สตรีสามารถทำงานไปพร้อมๆ กับการดูแลบุตรได้ และอีก 2 ราย ย้ายมาจากอาชีพวิชาชีพ ในขณะที่เดียวกันสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าในช่วงก่อนแต่งงานได้ เปลี่ยนไปประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตเพียง 6 ราย และอาชีพวิชาชีพ 1 ราย เท่านั้นในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนจะมีบุตรคนแรก

ในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย และในช่วงปัจจุบันจะพบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า กลับมาประกอบอาชีพเดิมในสัดส่วนที่เพิ่มสูงขึ้นถึง 73 ราย เมื่อเปรียบเทียบกับ 58 รายของสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนจะมีบุตรคนแรก

เมื่อแยกพิจารณาในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย จะพบว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าจำนวน 83 รายนั้น เป็นสตรีที่เคยประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรกจำนวน 73 ราย และย้ายมาจากอาชีพวิชาชีพ 2 ราย และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต 8 ราย ในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนจะมีบุตรคนแรก ในขณะที่มีสตรีที่เคยประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าเพียงส่วนน้อยที่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ ได้แก่ อาชีพวิชาชีพ 1 ราย และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต 3 ราย ส่วนในช่วงปัจจุบันนั้นพบในตนเองเดียวกันกับช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนจะมีบุตรคนสุดท้าย กล่าวคือ สตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้ามีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นถึง 98 ราย และสตรีจำนวน 77 รายนี้ เป็นผู้ที่เคยประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย ส่วนสตรีอีก 5 ราย ย้ายมาจากอาชีพวิชาชีพ

สำหรับแบบแผนการ เปลี่ยนอาชีพของสตรีที่ประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงานจนถึงช่วงปัจจุบัน พบว่า จำนวนสตรีที่ประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตลดต่ำลงจากช่วงก่อนแต่งงานจนกระทั่งถึงช่วงปัจจุบัน กล่าวคือ ในช่วงก่อนแต่งงานสตรีที่เคยประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตมีจำนวนถึง 95 ราย และในช่วงหลังแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรกมีจำนวนสตรีที่ประกอบอาชีพนี้ 84 ราย โดยที่สตรีจำนวน 78 รายนั้น เป็นผู้ที่เคยประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ส่วนสตรีอีก 6 ราย ย้ายมาจากอาชีพที่ เกี่ยวกับการค้า และในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้ายนั้นพบว่า จำนวนสตรีที่เคยประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตมีจำนวน 76 ราย ซึ่งมีเพียงส่วนน้อยที่ เปลี่ยนจากอาชีพอื่นมาประกอบอาชีพนี้ อาทิเช่น ย้ายมาจากอาชีพที่ เกี่ยวกับการค้า 3 ราย และอาชีพวิชาชีพเพียง 1 ราย เท่านั้น จึงทำให้มีสตรีที่ประกอบอาชีพนี้ทั้งหมด 80 ราย ส่วนในช่วงปัจจุบันคงเหลือสตรีที่ประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตทั้งหมดเพียง 67 ราย เท่านั้น และสตรีในจำนวนนี้ 59 ราย เป็นผู้ที่เคยประกอบอาชีพนี้ในช่วงก่อนแต่งงานจนถึงปัจจุบัน ส่วนสตรีอีก 4 ราย ย้ายมาจากอาชีพที่ เกี่ยวกับการค้า และอีกจำนวน 4 ราย เช่นกัน ย้ายมาจากอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตในช่วงตั้งแต่มีบุตรคนแรกแต่ก่อนมีบุตรคนสุดท้าย

จากแบบแผนการ เปลี่ยนอาชีพของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แม้ว่าโดยส่วนใหญ่สตรียังคงประกอบอาชีพ เดิมของตนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงาน แต่ก็มีสตรีส่วนหนึ่ง เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพ เกี่ยวกับการค้า ซึ่งน่าจะเป็นเพราะลักษณะงานที่ เกี่ยวข้องต่อทั้งการทำงานและการดูแลบุตรไปหรือมา กัน โดยที่สตรีไม่ต้องเปลี่ยนงาน ส่วนกลุ่มสตรีที่มีการ เปลี่ยนอาชีพมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต อาจเนื่องจากด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นอาชีพที่ไม่มั่นคง และผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ จึงทำให้สตรี เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น โดยเฉพาะอาชีพที่ เกี่ยวกับการค้า และอาจกล่าวได้ว่า โดยทั่วไป สถานภาพการทำงานของสตรีเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากพบว่ากลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นงานประเภทใช้แรงงานมีสัดส่วนที่ลดต่ำลง

2. แบบแผนการทำงานหรือไม่ทำงานในทั้ง 4 ช่วง สำหรับกลุ่มที่ทำงานไม่ต่อเนื่อง

สำหรับแบบแผนการทำงานของสตรีที่ทำงานไม่ต่อเนื่อง (ตารางที่ 5) พบว่า สตรีมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 68.0) ทำงานในช่วงก่อนแต่งงาน และร้อยละ 23.2 ยังคงทำงานหลังจากแต่งงานแต่ก่อนมีบุตรคนแรก เมื่อพิจารณาในช่วงหลังจากแต่งงานกลับพบว่า กลุ่มสตรีที่

ไม่ได้ทำงานเลยหลังจากแต่งงานจนถึงปัจจุบันมีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 31.0 ทั้งนี้ น่าจะสะท้อนถึงค่านิยมของสังคมที่ยังมีอยู่ว่า สตรีหลังจากแต่งงานแล้วจะไม่ทำงานเลย หรือไม่ควรทำงาน เพราะจะต้องทำหน้าที่เป็นแม่บ้านดูแลครอบครัว รองลงมาร้อยละ 14.6 คือ กลุ่มสตรีที่เริ่มเข้ามาทำงานหลังจากแต่งงานจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอาจเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดีพอ สตรีจึงจำเป็นต้องออกไปทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระ มีสตรีบางส่วน (ร้อยละ 11.5) ที่กลับเข้ามาทำงานอีกในช่วงปัจจุบันหลังจากที่ออกจากงานไปในช่วงหลังแต่งงานและมีบุตร และร้อยละ 11.8 ของสตรีที่เริ่มจะเข้าทำงานในช่วงปัจจุบัน ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้เมื่อบุตรโตพอที่จะช่วยเหลือตนเอง สตรีจึงสามารถกลับไปทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัวหรือทำงานตามที่สตรีมีความสนใจมาก่อน เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีอีกกลุ่มหนึ่งออกจากงานในช่วงปัจจุบันทั้งๆ ที่ทำงานมาตลอดตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงานจนกระทั่งแต่งงานและมีบุตร ทั้งนี้ อาจเนื่องจากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยให้สตรีต้องทำงานอีกต่อไป หรือด้วยเหตุผลอื่นๆ และที่เหลืออีกร้อยละ 12.2 อยู่ในกลุ่มอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ร้อยละของสตรีจำแนกตามแบบแผนการทำงานที่ไม่ต่อเนื่องใน 4 ช่วงเวลา

แบบแผนการทำงานของสตรี ที่ทำงานไม่ต่อเนื่องใน 4 ช่วงเวลา	ร้อยละ
ทำ - ทำ - ทำ - ไม่ทำ	12.2 (53)
ทำ - ทำ - ไม่ทำ - ไม่ทำ	6.8 (29)
ทำ - ไม่ทำ - ไม่ทำ - ทำ	11.5 (50)
ทำ - ไม่ทำ - ไม่ทำ - ไม่ทำ	31.0 (134)
ไม่ทำ - ทำ - ทำ - ทำ	14.6 (63)
ไม่ทำ - ไม่ทำ - ไม่ทำ - ทำ	11.8 (51)
อื่นๆ	12.2 (53)
รวม	100.0 (433)

หมายเหตุ กลุ่มอื่นๆ ในที่นี้สามารถจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้ คือ

ประเภทของกลุ่มอื่นๆ	ร้อยละ	จำนวน
ทำ - ทำ - ไม่ทำ - ทำ	4.2	(18 ราย)
ทำ - ไม่ทำ - ทำ - ทำ	1.8	(8 ราย)
ทำ - ไม่ทำ - ทำ - ไม่ทำ	0.5	(2 ราย)
ไม่ทำ - ทำ - ทำ - ไม่ทำ	0.9	(4 ราย)
ไม่ทำ - ทำ - ไม่ทำ - ทำ	1.6	(7 ราย)
ไม่ทำ - ทำ - ไม่ทำ - ไม่ทำ	0.7	(3 ราย)
ไม่ทำ - ไม่ทำ - ทำ - ทำ	2.3	(10 ราย)
ไม่ทำ - ไม่ทำ - ทำ - ไม่ทำ	0.2	(1 ราย)
รวม	12.2	(53 ราย)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ กับแบบแผนการทำงานของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์กับแบบแผนการทำงานของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์กับแบบแผนการทำงานของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross-Tabulations)

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของแบบแผนการทำงานของสตรีตามลักษณะภูมิหลังด้านต่างๆ ดังนี้

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1.1 อาชีพของสามี

อาชีพของสามี เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อแบบแผนในการทำงานของสตรี เนื่องจากลักษณะการทำงานของสามีมักจะมี ความเกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกับการทำงานของการรยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมือง เช่น สามีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพจะมีกรรยาประกอบอาชีพเดียวกันมากกว่าที่จะมีกรรยาประกอบอาชีพอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง รวมทั้งผลตอบแทนที่ได้รับก็สูงด้วย นอกจากนี้ การประกอบอาชีพวิชาชีพส่วนใหญ่มักเป็นการทำงานที่ต่อเนื่องกว่าอาชีพอื่น (ระพีพรรณ หุ่นพานิช, 2519: 39-41) ดังนั้นจึงตั้งสมมติฐานเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเรื่องนี้ว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพจะมีแนวโน้มที่จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพอื่น ๆ

ผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรดังกล่าว ในตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีสามีประกอบอาชีพวิชาชีพจะทำงานอย่างต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ (ได้แก่ อาชีพที่เกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต) และสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ คือ ร้อยละ 48.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 34.1 ร้อยละ 26.5 และร้อยละ 40.9 ตามลำดับ ในทางตรงข้าม กลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และไม่ได้ประกอบอาชีพ มีแบบแผนการทำงานเพียงบางช่วงถึงร้อยละ 50.7 ร้อยละ 61.2 และร้อยละ 54.5 ตามลำดับ ในขณะที่กลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพจะมีแบบแผนการทำงานเดียวกันนี้ (แบบแผนการทำงานบาง

ช่วง) เพียงร้อยละ 41.4 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าและ
 กระบวนการผลิต หรือไม่ได้ประกอบอาชีพจะประกอบอาชีพในลักษณะใกล้เคียงหรืออย่างเดียวกัน
 กับสามีด้วย ซึ่งมักเป็นงานประเภทใช้แรงงานและผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ประกอบกับเมื่อสตรีมี
 บุตรจึงไม่สามารถจ้างบุคคลอื่นมา เช่น สถานะบริหารมาดูแลบุตร สตรีจึงต้องเป็นผู้ดูแลบุตรด้วย
 ตนเอง ทำให้เกิดการหางานที่ไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ข้อมูลในตารางที่ 7 นี้ยังแสดงว่า กลุ่มสตรี
 ที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต จะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้
 ทำงานเลยค่อนข้างสูงกว่ากลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ (ร้อยละ 15.2 และร้อยละ 12.2
 เปรียบเทียบกับร้อยละ 10.1) เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพกลับมีสัดส่วน
 ของผู้ที่ไม่ได้ทำงานเลย สูงกว่ากลุ่มสตรีที่สามีไม่ได้ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 10.1 เปรียบเทียบ
 กับร้อยละ 4.6) เหตุผลที่น่าจะอธิบายได้ในกรณีดังกล่าวนี้คือ อาชีพวิชาชีพเป็นอาชีพที่มีความ
 มั่นคงและให้ผลตอบแทนสูง ดังนั้นสตรีที่สามีประกอบอาชีพนี้อาจไม่จำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน
 อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการทำงานของสตรีกับ
 อาชีพของสามี ก็มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งกรณีที่ทำงานต่อเนื่องและทำงานบางช่วง หรือไม่ได้ทำงาน
 เลย

ตารางที่ 6 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามอาชีพของสามี

แบบแผน การทำงาน ของสตรี	อาชีพของสามี				
	ไม่ได้ประกอบอาชีพ	วิชาชีพ	ค้าขาย/บริการ	ช่าง/แรงงาน	รวม
ต่อเนื่อง	40.9	48.5	34.1	26.5	33.6
บางช่วง	54.5	41.4	50.7	61.2	54.0
ไม่ได้ทำ	4.6*	10.1	15.2	12.3	12.4
รวม	100.0 (22)	100.0 (169)	100.0 (217)	100.0 (392)	100.0 (800)
		$\chi^2 = 29.79$		$P < 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

1.2 รายได้ของสามี

รายได้ เป็นตัวแปรเชิงเศรษฐกิจที่แสดงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยเฉพาะในสังคมไทยส่วนใหญ่ยังคงยกย่องให้สามีเป็นผู้นำครอบครัว รายได้ของสามีจึงเป็นตัวชี้วัดฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลถึงความจำเป็นที่สตรีต้องออกไปทำงานนอกบ้านหลังจากสมรส และมีบุตรหรือไม่ โดยที่การศึกษาครั้งนี้มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่า สตรีที่สามีมีรายได้สูงน่าจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำ โดยกำหนดให้สตรีที่สามีมีรายได้ต่ำกว่า 4,000 บาทต่อเดือนเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ สตรีที่สามีมีรายได้ตั้งแต่ 4,000-7,999 บาทต่อเดือนเป็นกลุ่มที่มีรายได้ปานกลาง และสตรีที่สามีมีรายได้ตั้งแต่ 8,000 บาทต่อเดือนขึ้นไปเป็นกลุ่มที่มีรายได้สูง ซึ่งปรากฏผลการศึกษา (ในตารางที่ 7) ดังนี้

รายได้ของสามีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแบบแผนการทำงานของสตรี โดยเฉพาะแบบแผนการทำงานต่อเนื่อง และไม่ได้ทำงานเลย กล่าวคือ สตรีที่สามีมีรายได้สูงจะทำงานต่อเนื่องคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 39.6 และสัดส่วนนี้จะลดลงไปตามรายได้ของสามีที่ต่ำลงคือ เหลือร้อยละ 33.9 ในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลาง และร้อยละ 30.1 ในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำ กรณีกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลย ก็จะพบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของสามีกับแบบแผนการทำงานของสตรีที่คล้ายคลึงกันกับกรณีข้างต้น แต่สัดส่วนจะต่ำกว่าของสตรีทำงานต่อเนื่อง กล่าวคือ สตรีที่สามีมีรายได้สูงจะไม่ทำงานเลยในสัดส่วนที่สูงคิดเป็นร้อยละ 16.8 และหากสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำลงก็จะมีสตรีที่ไม่ทำงานเลยประมาณร้อยละ 14.2 และร้อยละ 9.2 (ในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลาง และต่ำ) แสดงว่านอกจากสตรีที่ทำงานอย่างต่อเนื่องจะมีสามีที่มีรายได้สูงแล้ว ยังพบว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลยนั้นก็อาจมีสามีที่มีรายได้สูงด้วยเช่นกัน

ส่วนกรณีของสตรีที่ทำงานบางช่วงนั้นกลับพบว่า มีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามคือ ในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้สูงจะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำ และรายได้ปานกลาง คือเพียงร้อยละ 43.7 (ในกลุ่มที่สามีมีรายได้สูง) เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 60.7 และร้อยละ 51.9 (ในกลุ่มที่สามีมีรายได้ต่ำ และปานกลาง)

ตารางที่ 7 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของสามี

แบบแผนการ ทำงานของสตรี	รายได้ของสามี (บาท : เดือน)			
	ต่ำกว่า 4,000	4,000-7,999	8,000+	รวม
ต่อเนื่อง	30.1	33.9	39.6	33.7
บางช่วง	60.7	51.9	43.7	53.7
ไม่ได้ทำ	9.2	14.2	16.8	12.7
รวม	100.0 (336)	100.0 (233)	100.0 (197)	100.0 (766)
	$\chi^2 = 16.42$		$P < 0.05$	

ตารางที่ 8 ได้นำรายได้ของสามีเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะตัวแปรควบคุม เพื่อประกอบการพิจารณาว่าสตรีมีความจำเป็นต้องเข้าร่วมแรงงานหรือไม่ ผลการวิเคราะห์พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ และอาชีพอื่น ๆ (อาชีพที่เกี่ยวกับการค้าและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต) ในการกำหนดแบบแผนการทำงานต่อเนื่อง บางช่วง หรือไม่ได้ทำงานเลย โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้สูง ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของสามีกับแบบแผนการทำงานของสตรีที่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ (ร้อยละ 56.5) จะยังคงทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่มากกว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า (ร้อยละ 31.0) และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต (ร้อยละ 22.6) ในทำนองเดียวกัน สตรีที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตจะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานเป็นบางช่วง (ร้อยละ 48.3 และร้อยละ 54.7) และไม่ได้ทำงานเลย (ร้อยละ 20.7 และร้อยละ 22.7) สูงกว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ (ร้อยละ 32.9 และร้อยละ 10.6 ที่ทำงานบางช่วง และไม่ได้ทำงานเลย)

ในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำนั้น พบว่าแบบแผนการทำงานของสตรีไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มสตรีที่สามีประกอบอาชีพต่างๆ โดยเฉพาะในกลุ่มที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ และอาชีพที่เกี่ยวกับการค้า กล่าวคือ ร้อยละ 36.4 ของทั้งสองกลุ่มที่มีแบบแผนการทำงานต่อเนื่อง และร้อยละ 54.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 53.4 ในกลุ่มที่มีแบบแผน

ทำงานบางช่วง และร้อยละ 9.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 10.2 ในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลย และเมื่อทดสอบด้วยไคสแควร์แล้วพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของสามีกับแบบแผนการทำงานของสตรีในกลุ่มที่สามีมีรายได้ต่ำ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลาง พบว่า กลุ่มที่มีสามีประกอบอาชีพวิชาชีพ และอาชีพอื่น จะพบความแตกต่างเฉพาะกลุ่มสตรีที่ทำงานต่อเนื่องกับกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานเลย กล่าวคือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต (ร้อยละ 45.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 33.3 และร้อยละ 29.4) ในทำนองเดียวกันสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต จะไม่ทำงานในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ (ร้อยละ 18.2 และร้อยละ 14.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 8.4) แต่เมื่อทดสอบด้วยไคสแควร์แล้ว พบว่า ในกลุ่มสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพสามีกับแบบแผนการทำงานของสตรีไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กล่าวโดยสรุป ตัวแปรเกี่ยวกับอาชีพของสามีมีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรีค่อนข้างน้อย คือมีผลเฉพาะในกรณีสตรีที่สามีที่มีรายได้สูง เท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามอาชีพของสามี และรายได้ต่อเดือนของสามี

รายได้ของสามี/ แบบแผนการทำงานของสตรี	อาชีพของสามี			
	วิชาชีพ	ค้าขาย/บริการ	ช่าง/แรงงาน	รวม
ต่ำกว่า 4,000				
ต่อเนื่อง	36.4	36.4	26.5	30.1
บางช่วง	54.5	53.4	64.7	60.7
ไม่ได้ทำ	9.1*	10.2	8.8	9.2
รวม	100.0 (33)	100.0 (88)	100.0 (215)	100.0 (336)
	$\chi^2 = 4.16$		$P > 0.05$	
4,000-7,999				
ต่อเนื่อง	45.8	33.3	29.4	33.9
บางช่วง	45.8	48.5	56.3	51.9
ไม่ได้ทำ	8.4*	18.2	14.3	14.2
รวม	100.0 (48)	100.0 (66)	100.0 (119)	100.0 (233)
	$\chi^2 = 5.56$		$P > 0.05$	
8,000+				
ต่อเนื่อง	56.5	31.0	22.6	39.8
บางช่วง	32.9	48.3	54.7	43.4
ไม่ได้ทำ	10.6	20.7	22.7	16.8
รวม	100.0 (85)	100.0 (58)	100.0 (53)	100.0 (196)
	$\chi^2 = 18.54$		$P < 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

นอกจากนี้ ยังได้นำอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบันเข้ามาร่วมพิจารณา ในฐานะตัวแปรคู่ด้วย เพื่อศึกษาว่าในขณะที่อาชีพของสตรีที่มีความแตกต่างกันแล้ว ตัวแปรรายได้ของสามียังคงมีอิทธิพลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี ดัง เช่นในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปรหรือไม่ ซึ่งผลการศึกษาจากรายที่ 9 ปรากฏว่า โดยรวมในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพจะทำงานต่อเนื่องมากที่สุด (ร้อยละ 83.1) รองลงมาคือ กลุ่มที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการค้า (ร้อยละ 58.3 และร้อยละ 41.7 ตามลำดับ) ส่วนผู้ที่ทำงานบางช่วงนั้น พบว่า ในกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการค้า อาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ จะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวมักเป็นกลุ่มที่มีรายได้ไม่สูงนัก เมื่อมีบุตรจึงไม่สามารถจ้างพี่เลี้ยงจากสถานบริการรับเลี้ยงเด็กมาดูแลบุตร สตรีจึงต้องดูแลบุตรด้วยตนเอง ทำให้ต้องหยุดงานหรือออกจากงานในช่วงที่บุตรยังเล็ก

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของรายได้สามีของสตรีที่ประกอบอาชีพต่างกันนั้น พบว่า ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ ผู้ที่สามีมีรายได้สูง จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าผู้ที่สามีมีรายได้ปานกลางและต่ำอยู่เพียงเล็กน้อย (คือ ร้อยละ 88.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 77.5 และร้อยละ 76.5) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากอาชีพวิชาชีพเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะด้าน และความรับผิดชอบสูง ขณะเดียวกันก็ให้ผลตอบแทนที่สูง ดังนั้นไม่ว่าสามีจะมีรายได้สูงหรือต่ำเพียงใด สตรีที่ประกอบอาชีพนี้ก็ยังคงมีความต้องการที่จะทำงานต่อไป เพียงแต่สตรีที่สามีมีรายได้สูงมีโอกาสที่จะออกไปทำงานนอกบ้านอย่างต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลางและต่ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะเมื่อสามีมีรายได้สูงโอกาสที่สตรีจะจ้างพี่เลี้ยงจากศูนย์บริการรับเลี้ยงเด็กที่มีคุณภาพและไว้วางใจได้ ก็ย่อมมีมากกว่าผู้ที่สามีมีรายได้ต่ำ ทำให้สตรีสามารถที่จะทำงานอย่างต่อเนื่องได้ ซึ่งจะสอดคล้องกับข้อมูลที่แสดงว่า ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ ผู้ที่สามีมีรายได้ปานกลางและต่ำ จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่มากกว่าผู้ที่สามีมีรายได้สูง นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่สามีมีรายได้ปานกลางและต่ำ จะทำงานต่อเนื่องและบางช่วงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 77.5 และร้อยละ 76.5 ในกลุ่มสตรีที่ทำงานต่อเนื่อง กับร้อยละ 22.5 และร้อยละ 23.5 ในกลุ่มสตรีที่ทำงานบางช่วง)

ส่วนในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการค้า พบว่า ผู้ที่มีสามีมีรายได้ปานกลางจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าผู้ที่สามีมีรายได้ต่ำและสูง ในสัดส่วนที่ไม่สูงนัก ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มที่สามีมีรายได้ปานกลางยังเป็นกลุ่มที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ รายได้จากสามีจึง

ไม่เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครอบครัว และการที่สตรีต้องทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือครอบครัว และเป็นการแบ่งเบาภาระของสามี ประกอบกับลักษณะงานของอาชีพที่เกี่ยวกับการค้า สตรีสามารถทำงานไปพร้อมๆ กับการดูแลบุตรไปด้วย แต่แบบแผนการทำงานบางช่วงนั้น พบว่าในกลุ่มที่สามีมีรายได้ต่ำมีสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มที่สามีมีรายได้ปานกลางและสูง โดยที่ทั้ง 2 กลุ่มหลังนี้ มีแบบแผนการทำงานต่อเนื่องและบางช่วงไม่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ (ร้อยละ 47.3 และร้อยละ 43.3 ในกลุ่มสตรีที่ทำงานต่อเนื่อง กับร้อยละ 52.6 และร้อยละ 56.7 ในกลุ่มสตรีที่ทำงานบางช่วง)

สำหรับกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต พบว่า สตรีจะทำงานต่อเนื่องคล้ายคลึงกับของกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า แต่มีสัดส่วนสูงกว่าเล็กน้อย คือสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลางจะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำและสูง ซึ่งจะสอดคล้องกับข้อมูลที่แสดงว่า ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต สตรีที่สามีมีรายได้ปานกลางจะทำงานบางช่วงน้อยที่สุด (ร้อยละ 38.2) เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำ (ร้อยละ 42.9) และรายได้สูง (ร้อยละ 45.5) ซึ่งอาจจะมีเหตุผลแนวเดียวกับสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า เพราะด้วยลักษณะงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือเป็นงานประเภทใช้แรงงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะความชำนาญเฉพาะด้านสูงนัก และผลตอบแทนที่ไม่สูงนัก และในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ พบว่า สตรีที่สามีมีรายได้สูงจะทำงานบางช่วง และไม่ทำงานเลย มากกว่าสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลางและต่ำ

จากการวิเคราะห์แบบแผนการทำงานในระดับ 2 ตัวแปร พบว่าแบบแผนการทำงานของสตรีมีความแปรผันไปตามรายได้ของสามี โดยเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำอาชีพของสตรี มาร่วมพิจารณาในฐานะตัวแปรควบคุม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของสามีกับแบบแผนการทำงานของสตรี เปลี่ยนแปลงไปจากความสัมพันธ์เดิม และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่ารายได้ของสามีไม่มีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับแบบแผนการทำงานของสตรี

ตารางที่ 9 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของสามี และ อาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบัน

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	รายได้ของสามี (บาท : เดือน)			รวม
	ต่ำกว่า 4,000	4,000-7,999	8,000+	
ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน				
ต่อเนื่อง	-	-	-	-
บางช่วง	75.2	67.6	62.9	69.3
ไม่ได้ทำ	24.8	32.4	37.1	30.7
รวม	100.0 (125)	100.0 (102)	100.0 (89)	100.0 (316)
	$X^2 = 3.87$		$P > 0.05$	
วิชาชีพ				
ต่อเนื่อง	76.5	77.5	88.1	83.1
บางช่วง	23.5*	22.5	11.9	16.9
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (17)	100.0 (40)	100.0 (67)	100.0 (124)
	$X^2 = 2.59$		$P > 0.05$	
ค้าขาย/บริการ				
ต่อเนื่อง	38.7	47.4	43.3	41.7
บางช่วง	61.3	52.6	56.7	58.3
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (124)	100.0 (57)	100.0 (30)	100.0 (211)
	$X^2 = 1.24$		$P > 0.05$	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	รายได้ของสามี (บาท : เดือน)			รวม
	ต่ำกว่า 4,000	4,000-7,999	8,000+	
ช่าง/แรงงาน				
ต่อเนื่อง	57.1	61.8	54.5	58.3
บางช่วง	42.9	38.2	45.5	41.7
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (70)	100.0 (34)	100.0 (11)	100.0 (115)
	$\chi^2 = 0.27$		$P > 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

1.3 ระยะเวลาการทำงานของสตรี

ระยะเวลาการทำงานของสตรีนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ สตรีที่มีระยะเวลาในการทำงานเป็นเวลานาน มักจะได้ผลตอบแทนในระดับสูงพอควร และจะมีความคาดหวังที่จะทำงานต่อไปเรื่อยๆ ตราบเท่าที่ตำแหน่งหน้าที่และผลตอบแทนยังคงสูง (Bernhardt, 1986: 7) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดให้สตรีที่ไม่เคยทำงานหรือทำงานต่ำกว่า 1 ปีเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้น สตรีที่ทำงานตั้งแต่ 1-10 ปีเป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาการทำงานปานกลาง และสตรีที่ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานาน โดยมีสมมติฐานเบื้องต้นว่า ความแตกต่างของระยะเวลาการทำงานของสตรีมีผลให้สตรีมีแบบแผนการทำงานแตกต่างกัน

ผลการศึกษาจากตารางที่ 10 พบว่า ระยะเวลาการทำงานของสตรีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการทำงานของสตรี กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานานจะทำงานต่อเนื่องมากที่สุดถึงร้อยละ 64.7 ในขณะที่มีสตรีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ

20.6) ที่มีระยะเวลาการทำงานปานกลางที่ทำงานต่อเนื่อง แต่กลุ่มนี้จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานาน และระยะเวลาการทำงานในระยะสั้น (ร้อยละ 79.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 35.3 และร้อยละ 6.6) และสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้นจะไม่ทำงานในสัดส่วนที่สูงมากถึงร้อยละ 93.4

จากการทดสอบด้วยค่าไคสแควร์พบว่า ระยะเวลาการทำงานของสตรีมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานของสตรีที่มีระดับนัยสำคัญ 0.05 และเป็นไปในทิศทางตามที่คาดหมายไว้

ตารางที่ 10 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะเวลาการทำงานของสตรี

แบบแผนการทำงานของสตรี	ระยะเวลาการทำงานของสตรี			รวม
	ไม่เคยทำงาน หรือต่ำกว่า 1 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	
ต่อเนื่อง	-	20.6	64.7	33.5
บางช่วง	6.6	79.4	35.3	54.1
ไม่ได้ทำ	93.4	-	-	12.4
รวม	100.0 (106)	100.0 (408)	100.0 (283)	100.0 (797)
	$\chi^2 = 894.20$		$P < 0.05$	

สำหรับตารางที่ 11 ได้นำระดับการศึกษาของสตรีเข้ามาร่วมพิจารณาในฐานะตัวแปรควบคุม เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างระยะเวลาการทำงานของสตรีกับแบบแผนการทำงานของสตรี ผลการศึกษาปรากฏว่า สตรีไม่ว่าจะมีการศึกษาสูงหรือต่ำ แต่มีระยะเวลาการทำงานนาน จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้นกว่า กล่าวคือ สตรีทั้งที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4), ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7), ระดับมัธยมศึกษา และระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานานถึงร้อยละ 53.0, ร้อยละ 80.0, ร้อยละ

67.3 และร้อยละ 86.2 จะทำงานต่อเนื่องมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 12.8, ร้อยละ 19.7, ร้อยละ 16.1 และร้อยละ 73.2 ของสตรีในกลุ่มการศึกษาต่างๆ แต่มีระยะเวลาการทำงานสั้นกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ทั้งที่มีระยะเวลาการทำงานปานกลางและเป็นเวลานาน จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และมีสัดส่วนสูงกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่มีการศึกษาดำกว่า ทั้งนี้เนื่องจากสตรีที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสที่จะเลือกประกอบอาชีพที่มั่นคงและผลตอบแทนที่สูง ทำให้สตรีมีความต้องการที่จะทำงานต่อไปเรื่อยๆ อย่างต่อเนื่อง

ในการวิเคราะห์นี้พบความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในกลุ่มสตรีในทุกกลุ่มการศึกษาที่มีระยะเวลาการทำงานต่างกัน แต่ทำงานเป็นบางช่วงเวลา โดยมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานของสตรี กล่าวคือ สตรีในทุกระดับการศึกษาที่ทำงานเป็นเวลานานจะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงต่ำกว่าสตรีที่ทำงานในระยะเวลาปานกลางและในระยะสั้น ซึ่งอาจอธิบายได้ด้วยเหตุผลเดียวกับกรณีสตรีที่ทำงานต่อเนื่องคือ ถ้าสตรีทำงานเป็นระยะเวลาปานกลาง อาจต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานที่ได้รับมากขึ้น จึงเป็นไปได้ยากที่สตรีจะหยุดงานหรือออกจากงานในบางช่วงได้ ยกเว้นสตรีในกลุ่มที่มีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาที่ทำงานในระยะเวลาปานกลางและเป็นเวลานาน จะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงไม่แตกต่างกันมาก คือ ร้อยละ 26.8 และร้อยละ 13.8

ส่วนสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลย ในเกือบทุกกลุ่มระดับการศึกษา (ยกเว้นกลุ่มที่เรียนสูงกว่ามัธยมศึกษา) เกือบทั้งหมดเป็นกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้นคือ ไม่ได้ทำงานเลย หรือทำงานในระยะเวลาดำกว่า 1 ปี

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการทำงานของสตรีกับแบบแผนการทำงานของสตรี โดยนำเอาตัวแปรระดับการศึกษาของสตรีเข้ามาควบคุมด้วย ซึ่งพบว่าระยะเวลาการทำงานของสตรียังคงมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานของสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกกลุ่มระดับการศึกษาของสตรี

ตารางที่ 11 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะเวลาการทำงานของสตรี และระดับการศึกษาของสตรี

ระดับการศึกษาของสตรี/แบบแผนการทำงานของสตรี	ระยะเวลาการทำงานของสตรี			รวม
	ไม่เคยทำงาน หรือต่ำกว่า 1 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	
ไม่ได้รับการศึกษาหรือประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4)				
ต่อเนื่อง	-	12.8	53.0	25.1
บางช่วง	1.7*	87.2	47.0	61.2
ไม่ได้ทำ	98.3	-	-	13.7
รวม	100.0 (60)	100.0 (219)	100.0 (151)	100.0 (430)
	$\chi^2 = 502.80$		$P < 0.05$	
ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7)				
ต่อเนื่อง	-	19.7	80.0	30.8
บางช่วง	5.6*	80.3	20.0	52.9
ไม่ได้ทำ	94.4	-	-	16.3
รวม	100.0 (18)	100.0 (61)	100.0 (25)	100.0 (104)
	$\chi^2 = 130.31$		$P < 0.05$	
มัธยมศึกษา				
ต่อเนื่อง	-	16.1	67.3	29.2
บางช่วง	20.0	83.9	32.7	58.4
ไม่ได้ทำ	80.0	-	-	12.4
รวม	100.0 (25)	100.0 (87)	100.0 (49)	100.0 (161)
	$\chi^2 = 167.22$		$P < 0.05$	

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ระดับการศึกษาของ สตรี/แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะเวลาการทำงานของสตรี			รวม
	ไม่เคยทำงาน หรือ ต่ำกว่า 1 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	
สูงกว่ามัธยมศึกษา				
ต่อเนื่อง	-	73.2	86.2	78.4
บางช่วง	-	26.8	13.8	18.6
ไม่ได้ทำ	100.0*	-	-	3.0
รวม	100.0 (3)	100.0 (41)	100.0 (58)	100.0 (102)
	$\chi^2 = 104.71$		$P < 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

จากนั้นได้นำตัวแปรอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบันเข้ามาควบคุม เพราะอาชีพของสตรีจะมีอิทธิพลต่อเวลาที่สตรีจะทำงานต่อเนื่องตลอดไปหรือทำเพียงบางช่วง ทั้งยังเป็นการยืนยันว่าระยะเวลาการทำงานของสตรีมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานเมื่ออย่างแท้จริงหรือไม่ โดยที่ผลการศึกษานี้ในตารางที่ 12 ปรากฏว่า ในกลุ่มสตรีที่มีการประกอบอาชีพทั้งอาชีพวิชาชีพ อาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตที่มีระยะเวลาการทำงานที่ต่างกันนั้น พบความแตกต่างกันอย่างเด่นชัดในแบบแผนการทำงาน กล่าวคือ ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ สตรีที่ทำงานเป็นเวลานาน (ร้อยละ 88.3) จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานปานกลาง (ร้อยละ 76.1) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต คือ สตรีที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานานจะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะที่สั้นกว่า (ร้อยละ 63.5, ร้อยละ 72.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 20.0 และร้อยละ 44.8 ตามลำดับ) อย่างไรก็ตาม ยังพบอีกว่าในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ สัดส่วนของผู้ที่ทำงานระยะเวลาปานกลางและเป็นเวลานาน จะ

ทำงานต่อเนื่องไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาชีพวิชาชีพเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง และให้ผลตอบแทนสูง เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ จึงทำให้สตรีที่ประกอบอาชีพนี้มีแรงจูงใจที่จะทำงานต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ส่วนแบบแผนการทำงานบางช่วงของสตรีที่มีการประกอบอาชีพ พบว่า สตรีที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานานจะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงต่ำกว่าสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานปานกลางประมาณเท่าตัว ยกเว้นในกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้น ที่พบว่าสตรีจะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงที่สุดคือ ร้อยละ 100.0 ในทุกกลุ่มของสตรีที่ประกอบอาชีพต่างๆ แต่สัดส่วนดังกล่าวนี้ไม่สามารถนำมาเป็นตัวพิจารณาได้ เนื่องจากมีจำนวนของตัวอย่างน้อยมาก

สำหรับในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพในปัจจุบัน จะพบว่าสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้นจะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ทำงานเลยถึงร้อยละ 96.1 ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 3.9 เท่านั้นที่ทำงานบางช่วง

จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ระยะเวลาการทำงานของสตรีมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานต่อเนื่อง บางช่วง และไม่ได้ทำงานเลย แม้ว่าจะได้นำเอาตัวแปรระดับการศึกษาของสตรี และอาชีพของสตรี เข้ามาทดสอบร่วมแล้วก็ตาม ความสัมพันธ์ก็ยังคงอยู่ในทิศทางเดิม กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานาน จะทำงานต่อเนื่องมากกว่า สตรีที่มีระยะเวลาการทำงานปานกลางและระยะสั้น

ศูนย์วิทยพัช
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะเวลาการทำงานของสตรี และอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบัน

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะเวลาการทำงานของสตรี			รวม
	ไม่เคยทำงาน หรือ ต่ำกว่า 1 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	
ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน				
ต่อเนื่อง	-	-	-	-
บางช่วง	3.9*	100.0	100.0	69.5
ไม่ได้ทำ	96.1	-	-	30.5
รวม	100.0 (103)	100.0 (189)	100.0 (33)	100.0 (325)
	$\chi^2 = 306.84$		$P < 0.05$	
วิชาชีพ				
ต่อเนื่อง	-	76.1	88.3	83.1
บางช่วง	100.0*	23.9	11.7	16.9
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (1)	100.0 (46)	100.0 (77)	100.0 (124)
	$\chi^2 = 8.00$		$P < 0.05$	
ค้าขาย/บริการ				
ต่อเนื่อง	-	20.0	63.5	41.6
บางช่วง	100.0*	80.0	36.5	58.4
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (1)	100.0 (115)	100.0 (115)	100.0 (231)
	$\chi^2 = 45.46$		$P < 0.05$	

ตารางที่ 12 (ต่อ)

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะเวลาการทำงานของสตรี			รวม
	ไม่เคยทำงาน หรือ ต่ำกว่า 1 ปี	1-10 ปี	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	
ช่าง/แรงงาน				
ต่อเนื่อง	-	44.8	72.4	58.1
บางช่วง	100.0*	55.2	27.6	41.9
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (1)	100.0 (58)	100.0 (58)	100.0 (117)

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

2. ลักษณะทางสังคม

2.1 ระดับการศึกษาของสามี

ระดับการศึกษาเป็นตัวบ่งชี้ถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สามีที่มีการศึกษาสูงสามารถเลือกประกอบอาชีพที่มั่นคงและผลตอบแทนในระดับสูง เมื่อครอบครัวมีรายได้เพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายต่างๆ สตรีจึงอาจไม่จำเป็นต้องทำงานหลังจากสมรส ซึ่งจะมีผลให้แบบแผนการทำงานไม่ต่อเนื่อง

ข้อมูลในตารางที่ 13 เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปร แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสามีกับแบบแผนการทำงานอย่างต่อเนื่องของสตรี กลับมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับสมมติฐานที่คาดไว้ โดยพบว่าสตรีที่สามีมีการศึกษาสูง กลับมีแนวโน้มที่จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่สามีมีการศึกษาต่ำ (ร้อยละ 58.7 ของสตรีที่สามีมีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา เปรียบเทียบกับร้อยละ 34.4 ในกลุ่มที่สามีมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 27.5 และร้อยละ 25.4 ในกลุ่มที่สามีมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย และตั้งแต่ประถมศึกษาตอนต้นลงไปจนถึงไม่ได้รับการศึกษา) ทั้งนี้อาจ

เนื่องจากเหตุผลที่ว่า สตรีมีแนวโน้มจะสมรสกับชายที่มีระดับการศึกษาเท่ากันหรือสูงกว่า (Nibhon Debavalya, 1975: 22) เมื่อสามีมีการศึกษาสูง สตรีย่อมต้องมีการศึกษาสูงด้วย และผู้ที่มีการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสในการเลือกประกอบอาชีพที่มีความมั่นคง และได้รับผลตอบแทนที่สูง ทำให้สตรียังต้องการที่จะทำงานต่อไปเรื่อยๆ ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า สตรีที่สามีมีระดับการศึกษาสูงแล้ว จะทำให้สตรีทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่สามีมีการศึกษาระดับต่ำ

กรณีของสตรีที่ทำงานบางช่วง จะพบว่า ระดับการศึกษาของสามีมีความสัมพันธ์เชิงลบกับแบบแผนการทำงานของสตรี กล่าวคือ สตรีที่สามีไม่ได้มีการศึกษาหรือมีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4) จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนสูงสุดถึงร้อยละ 62.2 และสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงจะลดลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของสามี ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า สามีที่มีการศึกษาในระดับต่ำ ไม่ค่อยมีโอกาสที่จะเลือกประกอบอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง รายได้จึงไม่เพียงพอ ประกอบกับเมื่อสตรีมีบุตร ไม่สามารถจ้างพี่เลี้ยงจากศูนย์บริการรับเลี้ยงเด็ก สตรีจึงต้องออกจากงานเพื่อมาดูแลบุตรเอง ทำให้ต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระของสามี สลับกับการหยุดงานหรือออกจากงานเมื่อมีบุตรที่ยังเล็ก

ส่วนสตรีที่ไม่ได้ทำงานนั้น พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสามีกับแบบแผนการทำงานของสตรีไม่ชัดเจน แต่อาจจะกล่าวได้ว่า สตรีที่สามีมีการศึกษาสูงจะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานต่ำที่สุดเพียงร้อยละ 6.3 ในขณะที่กลุ่มที่สามีมีการศึกษาระดับอื่นๆ มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อทดสอบด้วยไคสแควร์ พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 13 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระดับการศึกษาของสามี

แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระดับการศึกษาของสามี				รวม
	ไม่ได้รับการศึกษา หรือ ป.1-4	ป.5-7	มัธยมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา	
ต่อเนื่อง	25.4	27.5	34.4	58.7	33.5
บางช่วง	62.2	59.6	50.0	34.9	54.1
ไม่ได้ทำ	12.4	12.8	15.6	6.3	12.4
รวม	100.0 (331)	100.0 (109)	100.0 (224)	100.0 (126)	100.0 (790)
		$X^2 = 51.18$		$P < 0.05$	

พร้อมกันนี้ยังได้นำเอาความแตกต่างของอาชีพสามีเข้าพิจารณา ร่วมกับ ความแตกต่างของระดับการศึกษาของสามี ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อแบบแผนการทำงานของสตรีด้วย ผลปรากฏในตารางที่ 14 ดังนี้คือ

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของระดับการศึกษาของสามีที่มีการประกอบอาชีพ และไม่ได้ประกอบอาชีพ พบว่า ในกลุ่มที่สามีมีการประกอบอาชีพยังคงมีทิศทางการเดียวกับการวิเคราะห์ในระดับ 2 ตัวแปร กล่าวคือ สตรีที่สามีมีการศึกษาสูงจะทำงานต่อเนื่องมากกว่ากลุ่มที่สามีมีการศึกษาต่ำกว่าในทุกกลุ่มอาชีพของสามี อาทิเช่น ในกลุ่มที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ สตรีที่สามีมีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาจะทำงานต่อเนื่องร้อยละ 57.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 42.6, ร้อยละ 33.3 และร้อยละ 20.0 ในกลุ่มที่สามีมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา, ระดับประถมศึกษาตอนปลาย และระดับประถมศึกษาตอนต้นลงมาจนถึงไม่ได้รับการศึกษา นอกจากนี้ในกลุ่มที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ก็พบในตนเองเดียวกับกลุ่มที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ

ในกรณีของสตรีที่ทำงานบางช่วงในทุกกลุ่มอาชีพของสามีนั้น พบว่า ในกลุ่มที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพ อาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตที่มีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา สตรีจะทำงานบางช่วงเพียงร้อยละ 33.7, ร้อยละ 32.0

และร้อยละ 44.4 ซึ่งน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 80.0, ร้อยละ 52.8 และร้อยละ 65.9 ในกลุ่มของสตรีที่สามี่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้นลงมา

ในกลุ่มสตรีที่ไม่ทำงานเลย จะพบว่ามีสัดส่วนค่าที่สูงที่สุดในกลุ่มที่สามี่มีการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาเพียงร้อยละ 8.5 และมีเพียงร้อยละ 4.0 ในกลุ่มที่สามี่ประกอบอาชีพวิชาชีพ และอาชีพเกี่ยวกับการค้า อย่างไรก็ตามก็ตีความความสัมพันธ์นี้ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งในกลุ่มที่สามี่ประกอบอาชีพวิชาชีพ อาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต แม้ว่าจะมีทิศทางตรงข้ามกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้แต่แรก

ส่วนในกลุ่มที่สามี่ไม่ได้ประกอบอาชีพนั้น ไม่พบแบบแผนการทำงานต่อเนื่อง บางช่วง และไม่ได้ทำที่ชัดเจนของสตรีนั้น เนื่องจากมีจำนวนตัวอย่างน้อย นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของสามี่กับแบบแผนการทำงานของสตรีในกลุ่มนี้ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติด้วย

ตารางที่ 14 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระดับการศึกษาของสามี่ และอาชีพของสามี่

อาชีพของสามี่/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระดับการศึกษาของสามี่				รวม
	ไม่ได้รับการศึกษ หรือ ป.1-4	ป.5-7	มัธยมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ					
ต่อเนื่อง	40.0	50.0*	40.0*	-	40.9
บางช่วง	53.3	50.0*	60.0*	-	54.5
ไม่ได้ทำ	6.7*	-	-	-	4.6
รวม	100.0 (15)	100.0 (2)	100.0 (5)	-	100.0 (22)
		$\chi^2 = .55$		$P > 0.05$	

ตารางที่ 14 (ต่อ)

อาชีพของสามี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระดับการศึกษาของสามี				รวม
	ไม่ได้รับการศึกษา หรือ ป.1-4	ป.5-7	มัธยมศึกษา	สูงกว่า มัธยมศึกษา	
วิชาชีพ					
ต่อเนื่อง	20.0*	33.3*	42.6	57.8	48.5
บางช่วง	80.0	66.7*	42.6	33.7	41.3
ไม่ได้ทำ	-	-	14.8	8.5	10.2
รวม	100.0 (10)	100.0 (6)	100.0 (68)	100.0 (83)	100.0 (167)
		$X^2 = 12.91$		$P < 0.05$	
ค้าขาย/บริการ					
ต่อเนื่อง	30.3	24.1	31.5	64.0	33.8
บางช่วง	52.8	62.1	50.7	32.0	50.9
ไม่ได้ทำ	16.9	13.8*	17.8	4.0*	15.3
รวม	100.0 (89)	100.0 (29)	100.0 (73)	100.0 (25)	100.0 (216)
		$X^2 = 13.07$		$P < 0.05$	
ช่าง/แรงงาน					
ต่อเนื่อง	22.6	27.8	29.9	55.6	26.6
บางช่วง	65.9	58.3	54.5	44.4	61.2
ไม่ได้ทำ	11.5	13.9	15.6	-	12.2
รวม	100.0 (217)	100.0 (72)	100.0 (77)	100.0 (18)	100.0 (384)
		$X^2 = 12.76$		$P < 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย.

ตัวแปรระดับการศึกษาของสามีก็น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลทำให้สตรีมีแบบแผนการทำงานที่แตกต่างกันด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระดับการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับรายได้หากการศึกษาสูงย่อมได้รับผลตอบแทนที่สูงด้วย ทำให้สามารถจ้างบุคคลอื่นมาดูแลบุตรสตรีก็ยังคงทำงานต่อไปได้ ดังนั้นในการศึกษารุ่นนี้จึงได้นำตัวแปรระดับการศึกษาของสามีมาเป็นตัวแปรควบคุมด้วย

ผลปรากฏในตารางที่ 15 พบว่า โดยรวมสตรีที่สามีมีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 59.2) และสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องจะลดลงตามระดับการศึกษาของสามี คือ ร้อยละ 35.0 ร้อยละ 27.1 และร้อยละ 24.5 ในกลุ่มที่สามีมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7) และไม่ได้รับการศึกษาหรือประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4)

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของรายได้สามีในกลุ่มที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันพบว่า ในกลุ่มที่สามีไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และกลุ่มที่มีการศึกษาตอนปลาย ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของสามีกับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีเปลี่ยนแปลงไป โดยพบว่า สตรีที่สามีมีรายได้ต่ำจะทำงานต่อเนื่องสูงสุด คือ ร้อยละ 26.4 ในกลุ่มที่สามีไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 35.3 ในกลุ่มประถมศึกษาตอนปลาย และยังพบอีกว่า ในกลุ่มสตรีที่สามีไม่ได้รับการศึกษาหรือประถมศึกษาตอนต้น แต่มีรายได้สูงกลับมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องต่ำที่สุด (ร้อยละ 15.0) ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า สามีที่มีระดับการศึกษาต่ำนั้นมักจะได้รับผลตอบแทนจากการทำงานต่ำด้วย ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่างๆ สตรีจึงจำเป็นต้องออกมาทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว ส่วนในกลุ่มผู้ที่สามีมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ข้อมูลไม่ได้แสดงแบบแผนที่ชัดเจน แต่จากค่าร้อยละแสดงว่า สตรีที่สามีมีรายได้ปานกลางจะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มรายได้อื่นๆ (อาทิเช่น กลุ่มรายได้ต่ำ และรายได้สูง คือ ร้อยละ 40.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 32.9 และร้อยละ 32.3) ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มผู้ที่สามีมีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา ที่พบว่าสตรีที่สามีมีรายได้สูง (ร้อยละ 64.9) จะทำงานต่อเนื่องสูงกว่าสตรีที่สามีมีรายได้ปานกลาง (ร้อยละ 57.9) และรายได้ต่ำ (ร้อยละ 30.8) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของสามีกับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีมีนัยสำคัญทางสถิติเฉพาะในกลุ่มผู้ที่สามีไม่ได้รับการศึกษา หรือมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเท่านั้น

สำหรับกลุ่มสตรีที่ทำงานบางช่วง พบว่าในกลุ่มที่สามมีการศึกษา
ระดับต่างๆ เว้นแต่ในกลุ่มที่สามมีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีความแตกต่างกัน
ระหว่างกลุ่มที่สามมีรายได้ปานกลาง และรายได้สูง ขณะที่ผู้ที่มีรายได้ต่ำยังคงทำงานบาง
ช่วงในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง [ยกเว้นในกลุ่มที่สามมีการศึกษา
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7)] และความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของสามีกับแบบแผนการ
ทำงานบางช่วงของสตรีมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะในสองกลุ่มระดับการศึกษาแรกเท่านั้น

ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำงานเลยนั้น ในกลุ่มผู้ที่มีไม่ได้รับการศึกษาหรือมี
การศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ระดับประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษา จะพบว่า
ผู้ที่มีรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ทำงานต่ำกว่ากลุ่มที่สามมีรายได้ปานกลางและสูง ยก
ตัวอย่างเช่น ในกลุ่มที่สามไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4)
มีร้อยละ 8.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16.7 และร้อยละ 25.0 และในกลุ่มที่สามไม่มีการศึกษาใน
ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ผู้ที่มีรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ทำงานเลยต่ำกว่า (ร้อยละ
8.8) ผู้ที่มีรายได้ปานกลาง (ร้อยละ 14.8) และรายได้สูง (ร้อยละ 33.3) ซึ่งอาจ
อธิบายด้วยเหตุผลที่คล้ายคลึงกับข้างต้นได้ว่า สามีที่มีการศึกษาต่ำจะมีรายได้ที่ต่ำด้วย และมักจะ
ให้ภรรยาของตนออกไปทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระของสามี ซึ่งจะแตกต่างกับกลุ่มที่สามมีการศึกษา
สูงกว่ามัธยมศึกษา โดยพบว่าสตรีที่สามมีรายได้สูงเท่านั้นจึงจะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ทำงานเลย
สูงสุด (ร้อยละ 15.4) ส่วนสตรีที่สามมีรายได้ปานกลางและรายได้สูง กลับมีสัดส่วนของผู้ที่
ไม่ได้ทำงานไม่แตกต่างกัน คือ ร้อยละ 5.3 และร้อยละ 5.4 แต่เมื่อทดสอบด้วยไคสแควร์แล้ว
กลับพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของสามีกับแบบแผนการทำงานของสตรี ในกลุ่มที่สามมีการ
ศึกษาสูง (สูงกว่ามัธยมศึกษา) พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า รายได้ของสามีมีผลต่อแบบแผนการทำงานของ
สตรี เฉพาะในกลุ่มที่สามไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น และตอน
ปลายเท่านั้น ส่วนความสัมพันธ์ในกลุ่มที่สามมีการศึกษาสูงกว่าระดับมัศึกษานั้น พบความ
สัมพันธ์แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 15 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของสามี และระดับการศึกษาของสามี

ระดับการศึกษาของ สามี/แบบแผนการ ทำงานของสตรี	รายได้ของสามี (บาท : เดือน)			
	ต่ำกว่า 4,000	4,000-7,999	8,000+	รวม
ไม่ได้รับการศึกษาหรือประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-4)				
ต่อเนื่อง	26.4	25.0	15.0	24.5
บางช่วง	65.5	58.3	60.0	62.6
ไม่ได้ทำ	8.1	16.7	25.0	12.9
รวม	100.0 (174)	100.0 (96)	100.0 (40)	100.0 (310)
	$X^2 = 11.07$		$P < 0.05$	
ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.5-7)				
ต่อเนื่อง	35.3	18.5	-	27.1
บางช่วง	55.9	66.7	66.7	59.8
ไม่ได้ทำ	8.8	14.8*	33.3*	13.1
รวม	100.0 (68)	100.0 (27)	100.0 (12)	100.0 (107)
	$X^2 = 10.91$		$P < 0.05$	
มัธยมศึกษา				
ต่อเนื่อง	32.9	40.0	32.3	35.0
บางช่วง	55.7	45.7	44.6	49.1
ไม่ได้ทำ	11.4	14.3	23.1	15.9
รวม	100.0 (79)	100.0 (70)	100.0 (65)	100.0 (214)
	$X^2 = 5.09$		$P > 0.05$	

ตารางที่ 15 (ต่อ)

ระดับการศึกษาของ สามี/แบบแผนการ ทำงานของสตรี	รายได้ของสามี (บาท : เดือน)			
	ต่ำกว่า 4,000	4,000-7,999	8,000+	รวม
สูงกว่ามัธยมศึกษา				
ต่อเนื่อง	30.8*	57.9	64.9	59.2
บางช่วง	53.8	36.8	29.7	34.4
ไม่ได้ทำ	15.4*	5.3*	5.4*	6.4
รวม	100.0 (13)	100.0 (38)	100.0 (74)	100.0 (125)
	$\chi^2 = 5.98$		$P > 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

2.2 ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

การที่สตรีจะมีแบบแผนการทำงานอย่างไรนั้น ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครอาจเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ สตรีที่อาศัยอยู่ตั้งแต่เกิดหรือเป็นระยะเวลานานย่อมมีโอกาสหางานทำได้มากกว่า เพราะสามารถรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ที่เป็นศูนย์รวมของแหล่งงานได้รวดเร็ว จึงทำงานต่อเนื่องได้มากกว่าสตรีที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ในระยะเวลาที่ไม่นานในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดให้สตรีที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร 1-10 ปี เป็นกลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครในระยะสั้น ในขณะที่สตรีที่อาศัยอยู่เป็นระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลานาน และอีกกลุ่มคือผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่เกิด โดยที่การศึกษาค้นคว้านี้มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่า ความแตกต่างของระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีผลให้สตรีมีแบบแผนการทำงานแตกต่างกัน

ผลของการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน กรุงเทพมหานครกับแบบแผนการทำงานของสตรี ในตารางที่ 16 พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน กรุงเทพมหานครของสตรีที่แตกต่างกัน ไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในแบบแผนการทำงาน เท่าใดนัก โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่เกิด และที่อาศัยอยู่ในระยะ สั้น จะมีความแตกต่างกันน้อยมาก คือต่างกันอยู่ประมาณร้อยละ 2 (ทั้งแบบแผนการทำงาน ต่อเนื่อง บางช่วง และไม่ได้ทำเลย) และความสัมพันธ์ที่พบไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้พอจะบอกได้ว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลานาน และตั้งแต่เกิด จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่า เล็กน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เพียงระยะสั้นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีเพียงร้อยละ 39.0 และร้อยละ 32.2 เปรียบเทียบกับร้อยละ 30.1 ขณะเดียวกันพบว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครในระยะสั้นจะ ทำงานบางช่วง และไม่ได้ทำเลย มากกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลานาน และตั้งแต่เกิดเพียง เล็กน้อย เท่านั้น และความสัมพันธ์ที่พบก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติด้วยเช่นกัน

การวิเคราะห์ในครั้งนี้ให้ผลไม่ตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่แรก กล่าวคือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างใน แบบแผนการทำงานของสตรี ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลที่ว่า ด้วยลักษณะของตัวแปรดังกล่าวนี้ ไม่น่าจะส่งผลโดยตรงต่อการที่สตรีจะทำงานต่อเนื่อง บางช่วง หรือไม่ได้ทำเลย แต่น่าจะมี ตัวแปรอื่นที่ส่งผลให้สตรีมีแบบแผนการทำงานแตกต่างกัน อาทิเช่น อาชีพของสตรีที่น่าจะเป็น ตัวกำหนดที่สำคัญกว่า จึงได้นำตัวแปรดังกล่าวมาเป็นตัวแปรควบคุมอีกครั้งด้วย (ตารางที่ 17)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

แบบแผนการทำงาน ของสตรี	ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร			
	ตั้งแต่เกิด	1-10 ปี	10 ปีขึ้นไป	รวม
ต่อเนื่อง	32.2	30.1	39.0	33.4
บางช่วง	55.0	56.1	51.4	54.3
ไม่ได้ทำ	12.9	13.9	9.6	12.3
รวม	100.0 (202)	100.0 (346)	100.0 (249)	100.0 (797)
	$\chi^2 = 6.33$		$P > 0.05$	

มีการศึกษาพบว่าอาชีพของสตรีจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะการทำงาน of สตรีด้วย อาทิเช่น การทำงานตลอดหรือการหยุดงาน (สุภมาศ เศรษฐพงษ์กุล, 2523: 83-86) ดังนั้นจึงคาดว่าอาชีพของสตรีน่าจะมีผลทำให้เกิดความแตกต่างในแบบแผนการทำงาน of สตรีด้วย ทั้งยังเป็นที่ยืนยันว่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครกับแบบแผนการทำงาน of สตรีนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กันจริง ในตารางที่ 17 จึงได้นำตัวแปรอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบันมาควบคุม ปรากฏว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใหม่นี้ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับมากกว่า 0.05 อันเป็นการไม่ยอมรับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้แต่แรก กล่าวคือแบบแผนการทำงาน of สตรีที่ประกอบอาชีพต่างๆ และไม่ได้ประกอบอาชีพ ที่มีระยะเวลาอาศัยในกรุงเทพมหานครต่างกันมีความแตกต่างกันน้อย อาทิเช่น สตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพวิชาชีพที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นเวลานาน (ร้อยละ 80.8) ตั้งแต่เกิด (ร้อยละ 81.6) และระยะสั้น (ร้อยละ 85.7) ทำงานอย่างต่อเนื่อง หรือสตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ร้อยละ 59.9 ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นเวลานาน ร้อยละ 56.0 ที่อยู่ตั้งแต่เกิด และร้อยละ 57.4 ที่อยู่เพียงระยะสั้นจะทำงานต่อเนื่อง และแม้ว่าจะมีสัดส่วนไม่แตกต่างกัน แต่ก็พบว่าสตรีในกลุ่มที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องสูงกว่าในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า ทัศนะทาง

ความสัมพันธ์กลับตรงข้ามกับสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ สตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่เกิด กลับทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่ต่ำที่สุดคือ ร้อยละ 34.5 ในขณะที่สตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครใน ระยะสั้น และระยะยาว กลับมีสัดส่วนของผู้ทำงานต่อเนื่องเกือบไม่แตกต่างกันเลย คือ ร้อยละ 43.9 และร้อยละ 43.4

ในการมีสตรีที่ทำงานบางช่วง ก็ปรากฏผลในตนเองเดียวกับสตรีที่ทำงานต่อเนื่องคือ สตรีที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร ไม่ว่าจะสตรีจะอาศัยอยู่ในระยะสั้น ระยะยาว หรือตั้งแต่เกิด จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (คือ ร้อยละ 14.3 ร้อยละ 19.2 และร้อยละ 18.4 ตามลำดับ) ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพกับร้อยละ 42.6 ร้อยละ 40.5 และร้อยละ 44.0 ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ยกเว้นในกลุ่มที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าที่พบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่เกิดกลับทำงานเป็นบางช่วงมากกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เพียงระยะสั้น และที่อาศัยอยู่เป็นเวลานาน ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกันมาก (คือร้อยละ 65.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 56.1 และร้อยละ 56.6)

สำหรับกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครกับแบบแผนการทำงานบางช่วง และไม่ทำงานเลย ไม่มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก คือ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทั้งในกลุ่มสตรีที่อาศัยอยู่เป็นเวลานาน อาศัยอยู่ตั้งแต่เกิด และอาศัยอยู่เพียงระยะสั้นๆ (คือร้อยละ 71.4 ร้อยละ 67.9 และร้อยละ 69.8 ในกลุ่มสตรีที่ทำงานบางช่วง เช่นเดียวกับกับร้อยละ 28.6 ร้อยละ 32.1 และร้อยละ 30.2 ในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลย) ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุปก็คือ ตัวแปรเกี่ยวกับระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในแบบแผนการทำงานของสตรี ทั้งในกลุ่มสตรีที่มีการประกอบอาชีพและไม่ได้ประกอบอาชีพ แม้ได้นำตัวแปรด้านอาชีพของสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม (ตารางที่ 17) แล้วก็ยังพบว่า แบบแผนการทำงานของสตรีไม่ได้ผันแปรไปตามระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 17 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ใน
เขตกรุงเทพมหานคร และอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบัน

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร			
	ตั้งแต่เกิด	ต่ำกว่า 10 ปี	10 ปีขึ้นไป	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน				
ต่อเนื่อง	-	-	-	-
บางช่วง	67.9	69.8	71.4	69.8
ไม่ได้ทำ	32.1	30.2	28.6	30.2
รวม	100.0 (81)	100.0 (159)	100.0 (84)	100.0 (324)
	$X^2 = .24$		$P > 0.05$	
วิชาชีพ				
ต่อเนื่อง	81.6	85.7	80.8	82.4
บางช่วง	18.4	14.3	19.2	17.6
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (38)	100.0 (35)	100.0 (52)	100.0 (125)
	$X^2 = .37$		$P > 0.05$	
ค้าขาย/บริการ				
ต่อเนื่อง	34.5	43.9	43.4	41.4
บางช่วง	65.5	56.1	56.6	58.6
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (58)	100.0 (98)	100.0 (76)	100.0 (232)
	$X^2 = 1.52$		$P > 0.05$	

ตารางที่ 17 (ต่อ)

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะเวลาที่สตรีอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร			
	ตั้งแต่เกิด	ต่ำกว่า 10 ปี	10 ปีขึ้นไป	รวม
ช่าง/แรงงาน				
ต่อเนื่อง	56.0	57.4	59.5	57.8
บางช่วง	44.0	42.6	40.5	42.2
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (25)	100.0 (54)	100.0 (37)	100.0 (116)
	$\chi^2 = .07$		$P > 0.05$	

3. แบบแผนการเจริญพันธุ์3.1 จำนวนบุตรที่มีชีวิต

การที่สตรีจะสามารถทำงานต่อเนื่องได้หรือไม่ขึ้น จำนวนบุตรที่มีชีวิตเป็นตัวกำหนดสำคัญ สตรีที่มีบุตรหลายคนย่อมหมายถึงภาระที่ต้องให้ความเอาใจใส่ต่อบุตรทุกๆ คน ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตจะมีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรีมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 18 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับแบบแผนการทำงานของสตรี โดยที่พบว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นความสัมพันธ์ในทางบวก กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรเพียงคนเดียวจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีบุตร 2 คน และ 3 คนขึ้นไป คือ ร้อยละ 39.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 33.7 และร้อยละ 26.7 ในทำนองเดียวกันพบว่า สัดส่วนของสตรีที่ทำงานบางช่วงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปจะมีแบบแผนการทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงที่สุดคือ ร้อยละ 61.2 รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่มีบุตร 2 คน (ร้อยละ 53.9) และ 1 คน (ร้อยละ 48.4) ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต

แบบแผนการ ทำงานของสตรี	จำนวนบุตรที่มีชีวิต			
	1 คน	2 คน	3 คนขึ้นไป	รวม
ต่อเนื่อง	39.0	33.7	26.7	33.6
บางช่วง	48.4	53.9	61.2	54.1
ไม่ได้ทำ	12.5	12.4	12.1	12.4
รวม	100.0 (287)	100.0 (282)	100.0 (232)	100.0 (801)
	$\chi^2 = 9.68$		$P < 0.05$	

และเมื่อนำรายได้ของสามีมาพิจารณาประกอบ (ตารางที่ 19) พบว่า ความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิมระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับแบบแผนการทำงานของสตรี มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย ทำให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง กล่าวคือ โดยรวมสตรีที่สามีมีรายได้สูงจะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงสุด (ร้อยละ 39.6) และสตรีในกลุ่มที่สามีมีรายได้ต่ำจะทำงานต่อเนื่องต่ำสุด (ร้อยละ 30.1) เหตุผลที่น่าจะอธิบายความแตกต่างดังกล่าวได้ น่าจะเป็นเพราะผู้ที่มีรายได้สูงนั้น การทำงานเพื่อรายได้คือบทบาทที่สำคัญมากกว่าการเลี้ยงดูบุตร และการที่สามีมีรายได้สูงน่าจะทำให้สตรีมีโอกาสที่จะจ้างพี่เลี้ยงจากสถานบริการมาดูแลบุตรแทนตนได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ สตรีจึงสามารถทำงานอย่างต่อเนื่องได้ นอกจากนี้พบว่า สตรีที่ทำงานบางช่วงสูงสุดอยู่ในกลุ่มที่สามีมีรายได้ต่ำ รองลงมาคือกลุ่มที่สามีมีรายได้ปานกลางและรายได้สูง สำหรับผู้ที่ไม่ได้ทำงานเลยจะมีสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มที่สามีมีรายได้สูง และต่ำสุดในกลุ่มที่สามีมีรายได้ต่ำ ร้อยละ 16.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 9.2

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับแบบแผนการทำงานของสตรีที่สามีมีรายได้ต่างกัน คือ ในกลุ่มที่สามีมีรายได้ต่ำ และรายได้สูง พบว่าสตรีที่มีบุตรเพียงคนเดียวจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไป คือสตรีที่มีบุตรเพียงคนเดียวจะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องสูงกว่า (ร้อยละ 35.7) สตรีที่มีบุตร

2 คน (ร้อยละ 24.1) และ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 28.8) ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อย เช่นเดียวกับในกลุ่มที่มีรายได้อันดับสูงที่พบว่า สตรีที่มีบุตรเพียงคนเดียว (ร้อยละ 52.9) ยังคงทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไป (ร้อยละ 42.7 และร้อยละ 26.8) ส่วนในกลุ่มที่มีรายได้อันดับกลางกลับพบว่า สตรีที่มีบุตร 1 และ 2 คน มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องไม่แตกต่างกันคือ ร้อยละ 37.1 และร้อยละ 39.7

ในการมีสตรีที่ทำงานบางช่วง สตรีที่มีบุตร 3 คนขึ้นไปจะทำงานบางช่วงมากที่สุด ยกเว้นในกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่พบว่า สัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงในกลุ่มที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไปใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 65.5 และร้อยละ 63.8

สำหรับกรณีสตรีที่ไม่ทำงาน จะพบว่าในกลุ่มที่มีรายได้น้อยและปานกลาง สตรีที่มีบุตร 3 คนขึ้นไปจะไม่ทำงานในสัดส่วนที่ต่ำที่สุดในกลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตต่างกันคือ ร้อยละ 7.4 และร้อยละ 9.1 ในขณะที่สตรีที่มีรายได้อันดับสูงกลับพบว่า สตรีที่มีบุตร 3 คนขึ้นไป มีสัดส่วนของผู้ไม่ทำงานสูงที่สุดถึงร้อยละ 21.1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสามีที่รายได้สูงภรรยาอาจไม่จำเป็นต้องออกไปทำงาน ทำให้สามารถที่จะมีบุตรได้หลายคน โดยที่สตรีเป็นผู้ดูแลบุตรเอง นอกจากนี้ยังพบอีกว่าในกลุ่มสตรีที่มีบุตร 1 และ 2 คน ทั้งกรณีที่มีรายได้น้อยปานกลาง และรายได้อันดับสูง มีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานเลยเกือบจะไม่แตกต่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต และรายได้ ต่อเดือนของสามี

รายได้ของสามี/ แบบแผนการทำงานของสตรี	จำนวนบุตรที่มีชีวิต			รวม
	1 คน	2 คน	3 คนขึ้นไป	
ต่ำกว่า 4,000				
ต่อเนื่อง	35.7	24.1	28.8	30.1
บางช่วง	55.0	65.5	63.8	60.7
ไม่ได้ทำ	9.3	10.4	7.4	9.2
รวม	100.0 (140)	100.0 (116)	100.0 (80)	100.0 (336)
	$X^2 = 4.61$		$P > 0.05$	
4,000-7,999				
ต่อเนื่อง	37.1	39.7	22.7	33.9
บางช่วง	47.2	43.6	68.2	51.9
ไม่ได้ทำ	15.7	16.7	9.1	14.2
รวม	100.0 (89)	100.0 (78)	100.0 (66)	100.0 (233)
	$X^2 = 9.96$		$P < 0.05$	
8,000+				
ต่อเนื่อง	52.9	42.7	26.8	39.6
บางช่วง	31.4	44.0	52.1	43.7
ไม่ได้ทำ	15.7	13.3	21.1	16.7
รวม	100.0 (51)	100.0 (75)	100.0 (71)	100.0 (197)
	$X^2 = 9.72$		$P < 0.05$	

จากนั้นยังได้นำอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบันเข้ามาเป็นตัวแปร ความคุม (ตารางที่ 20) พบว่า ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ ไม่ว่าจะสตรีจะมีบุตรเท่าใดก็ตาม จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีก็ไม่ทำให้สตรีมีแบบแผนการทำงานที่แตกต่างกัน เพราะทั้งสตรีที่มีบุตร 1, 2 และ 3 คนขึ้นไป จะมีแบบแผนการทำงานต่อเนื่องและบางช่วงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน อาทิเช่น สตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพที่มีบุตร 1, 2 และ 3 คนขึ้นไป คือ ร้อยละ 83.3 ร้อยละ 82.4 และร้อยละ 80.0 ที่ทำงานต่อเนื่อง และในกลุ่มที่ทำงานบางช่วงไม่ว่าจะมีบุตรกี่คนก็ตาม ก็พบว่ามีส่วนที่ไม่แตกต่างกันคือ ร้อยละ 16.7 ร้อยละ 17.6 และร้อยละ 20.0 ตามลำดับ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าอาชีพวิชาชีพเป็นอาชีพที่มั่นคงและให้ผลตอบแทนสูง จึงเป็นเหตุจูงใจให้สตรีต้องการทำงาน แม้ว่าจะมีบุตรกี่คนก็ตาม ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับแบบแผนการทำงานของสตรีไม่มีความสำคัญทางสถิติเลย

สำหรับสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้านั้น พบว่าสตรีที่มีบุตรเพียงคนเดียวจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไป ซึ่งความสัมพันธ์นี้เป็นไปตามสมมติฐานและมีความสำคัญทางสถิติ ในขณะที่เด็กสตรีที่มีบุตรเพียงคนเดียวก็จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่ต่ำกว่าสตรีที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไปด้วย กล่าวคือ ร้อยละ 58.7 ของสตรีที่มีบุตร 1 คนจะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่า ร้อยละ 34.5 และร้อยละ 36.9 ในกลุ่มที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไป และร้อยละ 41.3 ของสตรีที่มีบุตรเพียงคนเดียวก็ทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่ต่ำกว่า ร้อยละ 65.5 และ 63.1 ของสตรีที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไป มีข้อน่าสังเกตว่า ทั้งในกลุ่มสตรีที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไป จะมีสัดส่วนของผู้ที่มีแบบแผนการทำงานต่อเนื่องและบางช่วงเกือบไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะงานของอาชีพเกี่ยวกับการค้า สตรีสามารถทำงานไปพร้อมๆ กับดูแลบุตรไปด้วย จึงทำให้สตรีที่มีบุตร 2 และ 3 คนขึ้นไปมีส่วนใกล้เคียงกัน

ในการมีสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต จะพบว่า ทั้งสตรีที่มีบุตร 1 และ 2 คน จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีบุตร 3 คนขึ้นไป คือ ร้อยละ 65.2 และร้อยละ 65.7 เปรียบเทียบกับร้อยละ 41.7 และสตรีที่มีบุตร 3 คนขึ้นไปจะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงสุดในกลุ่มที่มีจำนวนบุตรต่างกันถึงร้อยละ 58.3 (เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 34.8 และร้อยละ 34.3) โดยที่สตรีที่มีบุตร 1 และ 2 คน จะมีสัดส่วนของผู้ที่มีแบบแผนการทำงานต่อเนื่องและบางช่วงไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผลที่ว่า ลักษณะงานของสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต เป็นงานประเภทใช้แรงงานที่ไม่ค่อยมีความมั่นคง และได้รับผลตอบแทนค่อนข้างต่ำ ทำให้สตรีต้องออกจากงานมาดูแลบุตรเองเมื่อมีบุตร

หลายคน จึงพบว่าสตรีที่มีบุตร 3 คนขึ้นไปจะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงที่สุด อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้ก็ไม่มั่นคงทางสถิติ

ส่วนการมีสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน ปรากฏผลในลักษณะเดียวกันกับการมีสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ คือไม่มีความแตกต่างกันระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับแบบแผนการทำงานของสตรีทั้งในกรณีทำงานต่อเนื่อง และบางช่วง กล่าวคือ สตรีที่มีบุตร 1, 2 และ 3 คนขึ้นไป ร้อยละ 71.0 ร้อยละ 67.9 และร้อยละ 69.6 จะทำงานบางช่วง เช่นเดียวกันกับร้อยละ 29.0 ร้อยละ 32.1 และร้อยละ 30.4 ของสตรีที่ไม่ทำงานเลย และความสัมพันธ์นี้ก็ไม่มั่นคงทางสถิติ เช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระดับ 2 ตัวแปรแล้ว พบว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี แต่เมื่อนำรายได้ของสามี และอาชีพของสตรี เข้ามาเป็นตัวแปรควบคุม กลับพบว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตยังคงมีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี เฉพาะในกลุ่มที่สามีมีรายได้ปานกลาง และรายได้สูง และเมื่อนำอาชีพของสตรีเข้ามาพิจารณาในฐานะตัวแปรควบคุมอีกตัวแปรหนึ่ง กลับพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรที่มีชีวิตกับแบบแผนการทำงานของสตรีที่มีอยู่เดิมหายไป จนเกือบไม่มั่นคงทางสถิติ คงมีความสัมพันธ์และมั่นคงทางสถิติ เฉพาะในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าเท่านั้น

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต และอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบัน

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการทำงานของสตรี	จำนวนบุตรที่มีชีวิต			
	1 คน	2 คน	3 คนขึ้นไป	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน				
ต่อเนื่อง	-	-	-	-
บางช่วง	71.0	67.9	69.6	69.5
ไม่ได้ทำ	29.0	32.1	30.4	30.5
รวม	100.0 (124)	100.0 (109)	100.0 (92)	100.0 (325)
	$X^2 = .25$		$P > 0.05$	
วิชาชีพ				
ต่อเนื่อง	83.3	82.4	80.0	82.4
บางช่วง	16.7	17.6	20.0*	17.6
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (54)	100.0 (51)	100.0 (20)	100.0 (125)
	$X^2 = .11$		$P > 0.05$	
ค้าขาย/บริการ				
ต่อเนื่อง	58.7	34.5	36.9	41.9
บางช่วง	41.3	65.5	63.1	58.1
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (63)	100.0 (87)	100.0 (84)	100.0 (234)
	$X^2 = 10.15$		$P < 0.05$	

ตารางที่ 20 (ต่อ)

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการทำงานของสตรี	จำนวนบุตรที่มีชีวิต			
	1 คน	2 คน	3 คนขึ้นไป	รวม
ช่าง/แรงงาน				
ต่อเนื่อง	65.2	65.7	41.7	58.1
บางช่วง	34.8	34.3	58.3	41.9
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (46)	100.0 (35)	100.0 (36)	100.0 (117)
	$\chi^2 = 5.78$		$P > 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

3.2 การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยของสตรี

ระยะของการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย เป็นช่วงของการปรับตัวทางสรีระของสตรีหลังจากคลอดบุตร ซึ่งน่าที่จะมีผล เช่นกันต่อแบบแผนการทำงานที่ต่างประเภทกัน อาทิเช่น สตรีที่ไม่สามารถหยุดงาน หรือหยุดงานหลังคลอดบุตรได้เพียงระยะสั้น อาจมีความจำเป็นต้องกลับไปทำงานก่อน ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดให้สตรีที่ไม่เคยหยุดงานหลังคลอดบุตรหรือหยุดงานหลังคลอดบุตรน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน ตามที่กฎหมายกำหนด เป็นกลุ่มที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น และสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป เป็นกลุ่มที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยยาวนานกว่า โดยที่การศึกษาครั้งนี้มีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่า สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นระยะเวลายาวนานกว่า

ผลการศึกษาในตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยกับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็น

เวลานาน กลับมีแนวโน้มที่จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น คือ ร้อยละ 45.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 31.7 ทั้งนี้ น่าจะด้วยเหตุผลที่ว่า สตรีที่สามารถหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นเวลานาน และยังสามารถทำงานต่อเนื่องได้มาก อาจเป็นกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพประเภทที่ทำได้ภายในบ้านตนเอง อาทิเช่น อาชีพเกี่ยวกับการค้า นอกจากนี้ยังพบอีกว่าสตรีที่ทำงานบางช่วงของที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น และระยะยาวมีความแตกต่างกันอย่างมาก (คือ ร้อยละ 54.1 และร้อยละ 54.2) ส่วนสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานเพียงร้อยละ 14.2 เท่านั้น ทั้งนี้ อาจเนื่องจากว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานอาจจะไม่ถือว่าตนมีการหยุดทำงานหลังคลอดเลยก็อาจเป็นไปได้

ตารางที่ 21 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย

แบบแผนการ ทำงานของสตรี	การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย		
	ไม่เคยหยุดงาน หรือหยุดงาน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน	หยุดงานมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป	รวม
ต่อเนื่อง	31.7	45.8	33.4
บางช่วง	54.1	54.2	54.1
ไม่ได้ทำ	14.2	-	12.5
รวม	100.0 (697)	100.0 (96)	100.0 (793)
	$\chi^2 = 18.67$		$P < 0.05$

ตารางที่ 22 เป็นผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรรายได้
สามีของสตรีและการหยุดงานหลังคลอดบุตรกับแบบแผนการทำงานของสตรี ปรากฏว่าทั้งสตรีที่สามี
มีรายได้ต่ำ ปานกลาง และสูง สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นเวลานานยังคงทำงาน
ต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น คล้ายกับความสัมพันธ์ในระดับ
2 ตัวแปร โดยเฉพาะในกลุ่มที่สามีรายได้สูง สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นเวลายาว

นานจะทำงานต่อเนื่องมากที่สุด (คือร้อยละ 62.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 37.3) รองลงมา ได้แก่ ในกลุ่มที่สามารถรายได้ต่ำที่พบว่า สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะยาวร้อยละ 41.5 เปรียบเทียบกับสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นๆ เพียงร้อยละ 28.3 ที่ จะทำงานต่อเนื่อง แต่สัดส่วนของผู้ที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นและระยะเวลา นานในกลุ่มที่สามารถมีรายได้ปานกลางจะทำงานต่อเนื่องใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 33.5 และร้อยละ 37.5

กรณีสตรีที่ทำงานบางช่วง ไม่ว่าในกลุ่มที่สามารถมีรายได้ต่ำและสูง สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่หยุดงาน หลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นระยะเวลาไม่นานมากนัก เช่น ในกลุ่มที่สามารถมีรายได้ต่ำ สตรีที่หยุด งานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นร้อยละ 61.1 จะทำงานบางช่วง ขณะที่สตรีที่หยุดงานหลัง คลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นเวลานานร้อยละ 58.5 ที่มีแบบแผนการทำงานเดียวกันนี้ ส่วนในกลุ่มที่ สามารถมีรายได้ปานกลางกลับพบความสัมพันธ์ในทางกลับกันคือ สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย เป็นเวลานาน กลับทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยใน ระยะสั้นคือ ร้อยละ 62.5 เปรียบเทียบกับร้อยละ 50.0 ตามลำดับ

ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำงานใน ทั้งในกลุ่มที่สามารถมีรายได้ต่ำ ปานกลาง และ สูง ผู้ที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานเพียงร้อยละ 10.6 ร้อยละ 16.5 และร้อยละ 18.6 ตามลำดับ

โดยสรุปแล้ว การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยของสตรีนับว่ามี ความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานของสตรีเกือบทุกกรณี ยกเว้นกรณีในกลุ่มที่สามารถมีรายได้สูง เท่านั้นที่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามรูปแบบของความสัมพันธ์ที่พบก็ไม่เป็นไป ตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย และรายได้ต่อเดือนของสามี

รายได้ของสามี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย		
	ไม่เคยหยุดงาน หรือหยุดงาน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน	หยุดงานมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป	รวม
ต่ำกว่า 4,000			
ต่อเนื่อง	28.3	41.5	29.9
บางช่วง	61.1	57.5	60.8
ไม่ได้ทำ	10.6	-	9.3
รวม	100.0 (293)	100.0 (41)	100.0 (334)
	$\chi^2 = 6.44$	$P < 0.05$	
4,000-7,999			
ต่อเนื่อง	33.5	37.5	34.1
บางช่วง	50.0	62.5	51.7
ไม่ได้ทำ	16.5	-	14.2
รวม	100.0 (200)	100.0 (32)	100.0 (232)
	$\chi^2 = 6.24$	$P < 0.05$	
8,000+			
ต่อเนื่อง	37.3	62.5	39.4
บางช่วง	44.1	37.5	43.5
ไม่ได้ทำ	18.6	-	17.1
รวม	100.0 (177)	100.0 (16)	100.0 (193)
	$\chi^2 = 5.49$	$P > 0.05$	

เมื่อนำตัวแปรควบคุมคือ อาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบันเข้ามาร่วมพิจารณา ผลปรากฏในตารางที่ 23 พบว่า ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ ความสัมพันธ์ของการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยกับแบบแผนการทำงานของสตรี เปลี่ยนแปลงไปจากความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร โดยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นระยะเวลานานคือ ร้อยละ 82.9 เปรียบเทียบกับร้อยละ 76:9 ในขณะที่เดียวกันผู้ที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นระยะเวลานาน (ร้อยละ 23.1) จะมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงสูงกว่าผู้ที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น (ร้อยละ 17.1) ซึ่งอาจอธิบายได้ด้วยเหตุผลที่ว่า ลักษณะงานของอาชีพวิชาชีพ ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบสูง ทำให้สตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพไม่สามารถหยุดงานหลังคลอดบุตรในระยะเวลานานๆ จึงมีความต่อเนื่องในการทำงานมากกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่พบนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า พบว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นเวลานาน จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น คือ ร้อยละ 71.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 37.6 และในทำนองเดียวกันก็พบว่า สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นระยะเวลานานจะทำงานบางช่วงเพียงร้อยละ 29.0 ในขณะที่สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นที่มีแบบแผนการทำงานเดียวกันนี้ถึงร้อยละ 62.4 ทั้งนี้อาจเนื่องจากลักษณะงานของอาชีพเกี่ยวกับการค้าที่สามารถทำภายในบ้าน ทำให้สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะเวลายาวนาน จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าและความสัมพันธ์นั้นจะไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ก็พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กรณีสตรีที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ปรากฏผลในทำนองเดียวกับสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า ทั้งในกรณีสตรีที่ทำงานต่อเนื่อง และบางช่วง กล่าวคือ ร้อยละ 63.2 ของสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะเวลานาน เปรียบเทียบกับร้อยละ 56.7 ของสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นจะทำงานต่อเนื่อง และยังพบว่าร้อยละ 36.8 ของสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นระยะเวลานาน จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่ต่ำกว่า สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นเพียงร้อยละ 43.3 แต่ความสัมพันธ์ที่พบนี้ก็กลับไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับกรณีกลุ่มที่ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน ปรากฏว่าความสัมพันธ์ของการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยกับแบบแผนการทำงานบางช่วงมีลักษณะเช่นเดียวกับที่พบในกรณีสตรีประกอบอาชีพวิชาชีพ กล่าวคือ สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นระยะเวลาจนถึงร้อยละ 100.0 จะทำงานบางช่วงมากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น ซึ่งมีเพียงร้อยละ 66.1 ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยเป็นเวลายาวนาน ย่อมทำให้ไม่สามารถทำงานอย่างต่อเนื่องได้ จึงมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงสูงกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้น ส่วนสตรีที่ไม่ได้ทำงานนั้นจะพบว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานประมาณร้อยละ 33.9 อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้กลับมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ยมีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี และมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะในกรณีที่สตรีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และไม่ได้ประกอบอาชีพเท่านั้น

ตารางที่ 23 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย และอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบัน

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย		
	ไม่เคยหยุดงาน หรือหยุดงาน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน	หยุดงานมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน			
ต่อเนื่อง	-	-	-
บางช่วง	66.1	100.0	69.5
ไม่ได้ทำ	33.9	-	30.5
รวม	100.0 (292)	100.0 (33)	100.0 (325)
	$\chi^2 = 14.52$		$P < 0.05$

ตารางที่ 23 (ต่อ)

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย		
	ไม่เคยหยุดงาน หรือหยุดงาน ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน	หยุดงานมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป	รวม
วิชาชีพ			
ต่อเนื่อง	82.9	76.9	82.3
บางช่วง	17.1	23.1*	17.7
ไม่ได้ทำ	-	-	-
รวม	100.0 (111)	100.0 (13)	100.0 (124)
	$X^2 = .02$		$P > 0.05$
ค้าขาย/บริการ			
ต่อเนื่อง	37.6	71.0	42.1
บางช่วง	62.4	29.0	57.9
ไม่ได้ทำ	-	-	-
รวม	100.0 (197)	100.0 (31)	100.0 (228)
	$X^2 = 10.92$		$P < 0.05$
ช่าง/แรงงาน			
ต่อเนื่อง	56.7	63.2	57.8
บางช่วง	43.3	36.8	42.2
ไม่ได้ทำ	-	-	-
รวม	100.0 (97)	100.0 (19)	100.0 (116)
	$X^2 = .07$		$P > 0.05$

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

3.3 ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่

งานเรื่องแบบแผนการทำงานของสตรีนั้น ผู้ดูแลบุตรเป็นตัวกำหนดที่สำคัญมาก สตรีที่ให้กับบุคคลอื่น เช่น ญาติผู้ใหญ่ หรือสถานบริบาล ฯลฯ เป็นผู้ดูแลบุตร สตรีจะสามารถทำงานอย่างต่อเนื่องได้ ในขณะที่เดียวกับสตรีที่ต้องดูแลบุตรเอง อาจต้องหยุดงานหรือออกจากงานเพื่อดูแลบุตร ข้อค้นพบจากเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ผู้ดูแลบุตรมีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการทำงานของสตรี โดยสตรีที่ให้กับบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตร น่าจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่ดูแลบุตรเอง

ดังนั้นเมื่อพิจารณาตามผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ (ตารางที่ 24) ปรากฏว่า แบบแผนการทำงานของสตรีมีความแตกต่างกันไปตามผู้ดูแลบุตรตั้งสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าร้อยละ 72.6 ของสตรีที่ให้กับบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรจะทำงานต่อเนื่อง ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 17.5 ของสตรีที่ดูแลบุตรเองจะทำงานต่อเนื่อง และในทางกลับกันสตรีที่ทำงานบางช่วง และไม่ได้ทำเลยนั้นพบว่า ตัวสตรีเองเป็นผู้ดูแลบุตรมากกว่าให้กับบุคคลอื่นเป็นผู้ดูแล (คือร้อยละ 65.4 และร้อยละ 17.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 26.5 และร้อยละ 0.9 ในกลุ่มสตรีที่ทำงานบางช่วง และไม่ได้ทำงานเลย ตามลำดับ)

ตารางที่ 24 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่

แบบแผนการทำงานของสตรี	ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่		
	ตัวสตรีเอง	บุคคลอื่น	รวม
ต่อเนื่อง	17.5	72.6	33.6
บางช่วง	65.4	26.5	54.1
ไม่ได้ทำ	17.1	0.9	12.4
รวม	100.0 (567)	100.0 (234)	100.0 (801)
	$\chi^2 = 232.08$		$P < 0.05$

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ในการวิเคราะห์ส่วนนี้ยังได้นำเอาความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตเข้ามาพิจารณาพร้อมกับผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลทำให้สตรีมีแบบแผนการทำงานที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 25 ดังนี้คือ ไม่ว่าสตรีจะมีบุตรที่มีชีวิตกี่คนก็ตาม หากให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรก็มักจะทำงานต่อ เนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง (คือร้อยละ 75.2, ร้อยละ 72.3 และร้อยละ 68.0 เปรียบเทียบกับร้อยละ 19.4, ร้อยละ 17.6 และร้อยละ 15.4 ในกลุ่มสตรีที่มีบุตร 1 คน, 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป) ในทางตรงกันข้าม สตรีที่ดูแลบุตรด้วยตนเองจะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงกว่า (ร้อยละ 61.8, ร้อยละ 65.3 และร้อยละ 69.2 ในกลุ่มสตรีที่มีบุตร 1 คน, 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปเช่นเดียวกัน) การที่สตรีให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตร (ร้อยละ 23.8, ร้อยละ 26.5 และร้อยละ 32.0 ตามลำดับ) ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าการดูแลบุตรนั้นจำเป็นต้องให้ความรักความเอาใจใส่มาก ทำให้สตรีที่ต้องดูแลบุตรด้วยตนเองต้องใช้เวลากับบุตรมากพอ จึงอาจต้องหยุดงานหรือออกจากงานเมื่อบุตรยังเล็ก

ส่วนในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลยนั้น ก็ได้พบว่าส่วนใหญ่สตรีจะเป็นผู้ดูแลบุตรเอง ทั้งในการที่มีบุตรเพียงคนเดียว, 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป เพราะสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพจะมีเวลาเพียงพอสำหรับการที่ต้องเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเอง

ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า ตัวแปรผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานของสตรี เมื่อนำตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตเข้ามาทดสอบร่วมด้วย จะพบว่าความสัมพันธ์ก็ยังคงอยู่ในทิศทางเดิม กล่าวคือ สตรีที่ให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่ต้องดูแลบุตรเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ และจำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิต/ แบบแผนการทำงานของสตรี	ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่		
	ตัวสตรีเอง	บุคคลอื่น	รวม
1 คน			
ต่อเนื่อง	19.4	75.2	39.0
บางช่วง	61.8	23.8	48.4
ไม่ได้ทำ	18.8	1.0*	12.6
รวม	100.0 (186)	100.0 (101)	100.0 (287)
	$\chi^2 = 88.56$		$P < 0.05$
2 คน			
ต่อเนื่อง	17.6	72.3	33.7
บางช่วง	65.3	26.5	53.9
ไม่ได้ทำ	17.1	1.2*	12.4
รวม	100.0 (199)	100.0 (83)	100.0 (282)
	$\chi^2 = 80.30$		$P < 0.05$
3 คนขึ้นไป			
ต่อเนื่อง	15.4	68.0	26.7
บางช่วง	69.2	32.0	61.2
ไม่ได้ทำ	15.4	-	12.1
รวม	100.0 (182)	100.0 (50)	100.0 (232)
	$\chi^2 = 57.20$		$P < 0.05$

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

นอกจากนี้ตัวแปรอาชีพของสตรี น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สตรีใช้เป็น เครื่องตัดสินใจว่าจะทำงานอย่างต่อเนื่องหรือไม่ โดยเฉพาะสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพจะมี โอกาสทำงานต่อเนื่องมาก เนื่องจากต้องคำนึงถึงหน้าที่การงานและความรับผิดชอบ และอาจต้อง ให้อุปการะคนอื่น เป็นผู้ดูแลบุตรแทน ดังนั้นในการศึกษารุ่นนี้จึงได้นำตัวแปรอาชีพของสตรีในช่วง ปัจจุบันมาเป็นตัวแปรควบคุม ดังในตารางที่ 26 ปรากฏว่า สตรีที่มีการประกอบอาชีพทั้งกรณีอาชีพ วิชาชีพ อาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต สตรีที่ให้อุปการะคนอื่นเป็น ผู้ดูแลบุตรยังคงทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่มากกว่าสตรีที่ต้องดูแลบุตรเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรี ที่ประกอบอาชีพวิชาชีพจะทำงานต่อเนื่องมากที่สุดถึงร้อยละ 88.2 (เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 68.6 และร้อยละ 75.8 ในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการผลิต) ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบยังคงเป็นไปในทิศทางที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ ในทาง กลับกันก็จะพบว่า ไม่ว่าสตรีจะประกอบอาชีพใดก็ตาม หากสตรีต้องเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเอง จะ ทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่มากกว่าการให้อุปการะคนอื่นเป็นผู้ดูแลบุตร (คือ ร้อยละ 60.6, ร้อยละ 69.5 และร้อยละ 48.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 11.8, ร้อยละ 31.4 และร้อยละ 24.2 ใน กลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ อาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ตามลำดับ) ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเลี้ยงดูเด็ก เป็นสิ่งที่ต้องทุ่มเททั้งความรักและความเอาใจใส่ จึงต้องใช้เวลากับบุตรอย่างเต็มที่ ดังนั้นสตรีที่ต้องดูแลบุตรเองจำเป็นต้องหยุดงานหรือออกจาก งาน

สำหรับการมีสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน กลับพบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่นับกับแบบแผนการทำงานของสตรี เปลี่ยนแปลงไปใน ทางตรงกันข้าม กล่าวคือ สตรีที่ต้องดูแลบุตรด้วยตนเอง กลับทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่น้อยกว่า (ร้อยละ 68.1) การให้อุปการะคนอื่นเป็นผู้ดูแลบุตร (ร้อยละ 90.5) ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลที่ว่า สตรีในกลุ่มนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีนัก จึงไม่สามารถที่จะจ้างบุคคลอื่นมาดูแลบุตรให้ ในขณะที่ เดียวกันก็ไม่สามารถจะหยุดงานหรือออกจากงานได้บ่อยครั้ง จึงทำให้สตรีที่ต้องดูแลบุตรเองมี สัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงน้อยกว่าที่จะให้อุปการะคนอื่นเป็นผู้ดูแลบุตร แต่สตรีที่ไม่ได้ทำงานเลยนั้น พบว่าสตรีที่ต้องดูแลบุตรด้วยตนเอง จะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานเลยสูงที่สุดถึงร้อยละ 31.9 ในขณะที่มีเพียงส่วนน้อยคือ ร้อยละ 9.5 เท่านั้นที่ให้อุปการะคนอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรโดยไม่ได้ทำงาน อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่พบนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุปแล้ว ตัวแปรผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ยังมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานของสตรี เมื่อนำตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย ซึ่งทิศทางการความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวข้างต้นก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง และเมื่อได้นำอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบันเข้ามาทดสอบอีกตัวแปรหนึ่ง ทำให้พบว่าผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ยังคงมีความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงานของสตรีเกือบทุกกรณี ยกเว้นกรณีสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเท่านั้นที่ความสัมพันธ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 26 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ และอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบัน

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการทำงานของสตรี	ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่		
	ตัวสตรีเอง	บุคคลอื่น	รวม
ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน			
ต่อเนื่อง	-	-	-
บางช่วง	68.1	90.5	69.5
ไม่ได้ทำ	31.9	9.5	30.5
รวม	100.0 (304)	100.0 (21)	100.0 (325)
	$X^2 = 3.64$		$P > 0.05$
วิชาชีพ			
ต่อเนื่อง	40.0	88.2	82.4
บางช่วง	60.0	11.8	17.6
ไม่ได้ทำ	-	-	-
รวม	100.0 (15)	100.0 (110)	100.0 (125)
	$X^2 = 17.93$		$P < 0.05$

ตารางที่ 26 (ต่อ)

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการทำงานของสตรี	ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่		
	ตัวสตรีเอง	บุคคลอื่น	รวม
ค้าขาย/บริการ			
ต่อเนื่อง	30.5	68.6	41.9
บางช่วง	69.5	31.4	58.1
ไม่ได้ทำ	-	-	-
รวม	100.0 (164)	100.0 (70)	100.0 (234)
	$X^2 = 27.68$		$P < 0.05$
ช่าง/ผู้รับแรงงาน			
ต่อเนื่อง	51.2	75.8	58.1
บางช่วง	48.8	24.2	41.9
ไม่ได้ทำ	-	-	-
รวม	100.0 (84)	100.0 (33)	100.0 (117)
	$X^2 = 4.90$		$P < 0.05$

3.4 ระยะเวลาการมีบุตรโดยเฉลี่ย

การที่สตรีจะสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่นั้น ระยะเวลาการมีบุตรโดยเฉลี่ยเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ สตรีที่มีบุตรอายุห่างกันไม่มากนัก ย่อมเป็นภาระที่หนักสำหรับมารดาที่ต้องให้การดูแลอย่างใกล้ชิด ในขณะที่อาจจะเป็นการยากลำบากเช่นกัน สำหรับสตรีที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้กำหนดให้สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยต่ำกว่า 24 เดือนเป็นกลุ่มที่มีระยะห่างเพียงสั้นๆ สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย 24-36 เดือนเป็นกลุ่มที่มีระยะห่างปานกลาง และในกลุ่มสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยมากกว่า 36 เดือนขึ้นไปเป็นกลุ่มที่มีระยะห่างยาวนาน โดยมีข้อสมมติฐานเบื้องต้นว่าความแตกต่างของระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยมีผลให้สตรีมีแบบแผนการทำงานที่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 27 พบว่า สตรีที่ทำงานบางช่วงที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยเพียงระยะสั้นๆ และยาวนาน จะมีสัดส่วนเกือบไม่แตกต่างกันเลย (ร้อยละ 56.3 และร้อยละ 56.1) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยในระยะสั้นๆ ทำให้สัดส่วนสตรีที่ไม่ทำงานเลยก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้ก็พอจะบอกได้ว่า ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานของสตรี กล่าวคือ สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยยาวนานกว่า (มากกว่า 36 เดือนขึ้นไป) จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยเพียงระยะสั้นๆ และปานกลาง (คือ ร้อยละ 33.8 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 29.4 และร้อยละ 26.3 ตามลำดับ)

ตารางที่ 27 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย

แบบแผนการทำงาน ของสตรี	ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย			รวม
	ต่ำกว่า 24 เดือน	24-36 เดือน	มากกว่า 36 เดือน ขึ้นไป	
ต่อเนื่อง	29.4	26.3	33.8	30.1
บางช่วง	56.3	60.5	56.1	57.6
ไม่ได้ทำ	14.3	13.2	10.1	12.2
รวม	100.0 (126)	100.0 (167)	100.0 (198)	100.0 (491)
	$\chi^2 = 3.36$		$P > 0.05$	

สำหรับตารางที่ 28 ให้นำตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิตเข้ามาเป็นตัวแปรควบคุมเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยกับแบบแผนการทำงานของสตรี ผลปรากฏว่าทั้งสตรีที่มีบุตร 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป แต่บุตรมีอายุห่างกันมาก (ร้อยละ 36.3 และร้อยละ 30.6) จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีบุตรมีอายุห่างกันปานกลาง (ร้อยละ 29.9 และร้อยละ 24.0) และอายุห่างกันน้อย (ร้อยละ 32.2 และร้อยละ 23.1) ในสัดส่วนที่นึ่งสูงนัก เป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีที่มีบุตรมีชีวิตเป็นจำนวนน้อยในกลุ่มที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยต่างกัน จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่มากกว่าสตรีที่มีบุตรมีชีวิตเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่สตรีมีบุตรหลายคนยอมเป็นภาระที่สตรีต้องให้การดูแลและเอาใจใส่มาก จึงทำให้สตรีต้องหยุดงานหรือออกจากงาน สัดส่วนของผู้ที่ทำงานอย่างต่อเนื่องจึงลดลงไปด้วย และน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสตรีที่มีบุตรเป็นจำนวนน้อย ในขณะที่สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยแตกต่างกัน ทั้งที่มีระยะห่างกันน้อย, ปานกลาง และยาวนาน กลับมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานบางช่วงไม่แตกต่างกัน (คือ ร้อยละ 54.0, ร้อยละ 52.2, ร้อยละ 54.9 ในกลุ่มสตรีที่มีบุตร 2 คน กับร้อยละ 61.5, ร้อยละ 66.0 และร้อยละ 57.6 ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ตามลำดับ)

ส่วนสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลยนั้นจะพบว่า สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยยาวนานมากจะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานน้อยกว่าสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยปานกลางและเพียงระยะสั้นๆ อาทิเช่น ในกลุ่มสตรีที่มีบุตร 2 คน ที่บุตรมีอายุห่างกันมาก จะไม่ทำงานในสัดส่วนที่น้อยกว่า (ร้อยละ 8.8) สตรีที่มีบุตรมีอายุห่างกันปานกลาง และน้อย (ร้อยละ 17.9 และร้อยละ 13.8) เช่นเดียวกับในการมีสตรีที่มีบุตรตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานน้อยกว่าร้อยละ 10.0 และร้อยละ 15.4 ของสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยปานกลางและเพียงระยะสั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ที่พบนี้ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยไม่มีอิทธิพลต่อแบบแผนการทำงานของสตรีทั้งในกลุ่มสตรีที่มีบุตรมีชีวิต 2 คน และตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป

ตารางที่ 28 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย และจำนวนบุตรที่มีชีวิต

จำนวนบุตรที่มีชีวิต/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย			
	ต่ำกว่า 24 เดือน	24-36 เดือน	มากกว่า 36 เดือน	รวม ขึ้นไป
2 คน				
ต่อเนื่อง	32.2	29.9	36.3	33.3
บางช่วง	54.0	52.2	54.9	53.9
ไม่ได้ทำ	13.8	17.9	8.8	12.8
รวม	100.0 (87)	100.0 (67)	100.0 (113)	100.0 (267)
	$\chi^2 = 3.45$		$P > 0.05$	
3 คนขึ้นไป				
ต่อเนื่อง	23.1	24.0	30.6	26.3
บางช่วง	61.5	66.0	57.6	62.1
ไม่ได้ทำ	15.4	10.0	11.8	11.6
รวม	100.0 (39)	100.0 (100)	100.0 (85)	100.0 (224)
	$\chi^2 = 2.17$		$P > 0.05$	

จากนั้นยังได้นำตัวแปรอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบันเข้ามาควบคุม เพราะคาดว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อแบบแผนการทำงานของสตรี ทั้งยังเป็นการยืนยันว่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กันจริง ผลการศึกษาในตารางที่ 29 ปรากฏว่า สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยยาวนานกว่า ยังคงทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยปานกลางและระยะสั้น ยกเว้นในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าที่กลับพบว่า ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยที่แตกต่างกันไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในแบบแผนการทำงานของสตรี กล่าวคือ กลุ่มสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยระยะสั้น

(ร้อยละ 35.7) ปานกลาง (ร้อยละ 30.4) และยาวนาน (ร้อยละ 35.5) จะมีสัดส่วนของ ผู้ที่ทำงานต่อเนื่องใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า ลักษณะงานของอาชีพเกี่ยวกับการค้า สตรีสามารถจะทำงานไปพร้อมๆ กับการเลี้ยงดูบุตร สตรีไม่จำเป็นต้องหยุดงานหรือออกจากงานเพื่อดูแลบุตร จึงทำให้มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องใกล้เคียงกัน เป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยยาวนานจะทำงานต่อเนื่องมากที่สุดถึงร้อยละ 86.7 รองลงมาได้แก่ สตรีในกลุ่มที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยปานกลาง และระยะสั้น คือ ร้อยละ 78.9 และร้อยละ 77.3 ตามลำดับ ซึ่งอาจอธิบายได้ว่า อาชีพวิชาชีพ เป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและให้ผลตอบแทนที่สูง สตรีที่ประกอบอาชีพนี้ จะให้ความสำคัญกับบทบาทของ การทำงานเพื่อรายได้มาก และแม้ว่าสตรีจะมีบุตรที่อายุห่างกันโดยเฉลี่ยเท่าใดก็ตาม สตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพก็ยังคงมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่นๆ

ส่วนสตรีที่ทำงานบางช่วง พบว่าสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย ยาวนานกว่า ยังคงมีแนวโน้มที่จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่ต่ำกว่าสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยปานกลางและระยะสั้นๆ เฉพาะในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการผลิตเท่านั้น กล่าวคือ ร้อยละ 13.3 และร้อยละ 36.7 ของทั้ง 2 กลุ่มอาชีพข้างต้น ที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยยาวนานกว่า จะมีสัดส่วนของการทำงานบางช่วงน้อยกว่า เมื่อ เปรียบเทียบกับร้อยละ 21.1 ร้อยละ 57.1 ในกลุ่มที่มีระยะห่างปานกลาง กับร้อยละ 22.7 และร้อยละ 54.5 ในกลุ่มสตรีที่มีบุตรห่างกันเพียงระยะสั้น ตามลำดับ ในทางตรงกันข้าม กลับพบว่าในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยยาวนาน กลับทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยปานกลางและระยะสั้น คือ ร้อยละ 73.7 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละ 65.6 และร้อยละ 64.7 ตามลำดับ และยังพบ อีกว่าในกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้าทั้งกรณีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยเพียงระยะ สั้น, ปานกลาง และยาวนาน จะทำงานบางช่วงในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกัน คล้ายคลึงกับกรณีสตรี ที่ทำงานต่อเนื่องคือ ร้อยละ 64.3, ร้อยละ 69.6 และร้อยละ 64.5 ตามลำดับ

สำหรับสตรีที่ไม่ได้ทำงานเลยในกลุ่มสตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพใน ช่วงปัจจุบัน ก็พบในทำนองเดียวกันกับกรณีสตรีที่ทำงานบางช่วง ทั้งในกลุ่มที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต กล่าวคือ สตรีที่มีระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยยาวนาน กว่า (ร้อยละ 26.3) จะมีสัดส่วนของผู้ที่ไม่ทำงานเลยในสัดส่วนที่น้อยกว่าสตรีที่มีระยะห่างการมี บุตรโดยเฉลี่ยปานกลางและระยะสั้นๆ (คือ ร้อยละ 34.4 และร้อยละ 35.3 ตามลำดับ)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าค่าร้อยละจะแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างกันบ้าง ระหว่างระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยกับแบบแผนการทำงานของสตรี แต่เมื่อทำการทดสอบด้วยค่าไคสแควร์แล้วพบว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวมาข้างต้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นตัวแปรระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยจึงไม่มีผลต่อแบบแผนการทำงานของสตรีทั้งในกลุ่มสตรีที่มีการประกอบอาชีพและไม่ได้ประกอบอาชีพ

โดยสรุปจากผลการศึกษาในเบื้องต้นก่อนควบคุมด้วยตัวแปรอื่นๆ พบว่า ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยกับแบบแผนการทำงานของสตรีมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำตัวแปรจำนวนบุตรที่มีชีวิต และอาชีพของสตรี มาพิจารณาร่วมด้วยพบว่าความสัมพันธ์ยังคงลักษณะเดิมคือ มีความสัมพันธ์กันบ้าง แต่ยังคงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้นี้อาจสะท้อนว่าในเรื่องแบบแผนการทำงานของสตรี นอกจากระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดแบบแผนการทำงานของสตรีด้วย ดังนั้นตัวแปรระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ยจึงไม่ใช่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนการทำงานของสตรีอย่างแท้จริง

ตารางที่ 29 ร้อยละของแบบแผนการทำงานของสตรี จำแนกตามระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย และอาชีพของสตรีในช่วงปัจจุบัน

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย			
	ต่ำกว่า 24 เดือน	24-36 เดือน	มากกว่า 36 เดือน	รวม
				ขึ้นไป
ไม่ได้ประกอบอาชีพในช่วงปัจจุบัน				
ต่อเนื่อง	-	-	-	-
บางช่วง	64.7	65.6	73.7	68.6
ไม่ได้ทำ	35.3	34.4	26.3	31.4
รวม	100.0 (51)	100.0 (22)	100.0 (76)	100.0 (149)
	$\chi^2 = 1.53$		P > 0.05	

ตารางที่ 29 (ต่อ)

อาชีพของสตรี/ แบบแผนการ ทำงานของสตรี	ระยะห่างการมีบุตรโดยเฉลี่ย			รวม
	ต่ำกว่า 24 เดือน	24-36 เดือน	มากกว่า 36 เดือน	
				ขึ้นไป
วิชาชีพ				
ต่อเนื่อง	77.3	78.9	86.7	81.7
บางช่วง	22.7	21.1*	13.3*	18.3
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (22)	100.0 (19)	100.0 (30)	100.0 (71)
	$\chi^2 = .87$		$P > 0.05$	
ค้าขาย/บริการ				
ต่อเนื่อง	35.7	30.4	35.5	33.7
บางช่วง	64.3	69.6	64.5	66.3
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (42)	100.0 (56)	100.0 (62)	100.0 (160)
	$\chi^2 = .44$		$P > 0.05$	
ช่าง/แรงงาน				
ต่อเนื่อง	45.5	42.9	63.3	52.2
บางช่วง	54.5	57.1	36.7	47.8
ไม่ได้ทำ	-	-	-	-
รวม	100.0 (11)	100.0 (28)	100.0 (30)	100.0 (69)
	$\chi^2 = 2.67$		$P > 0.05$	

* มีจำนวนตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการ

เจริญพันธุ์กับแบบแผนความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนกพหุ

เนื่องจากบทบาททางเศรษฐกิจของสตรีจะมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างมาก หากได้ทราบถึงแบบแผนในการทำงานของสตรีว่าสตรีมีการทำงานอย่างต่อเนื่องหรือไม่ ในแต่ละช่วงเวลาอย่างไร และแนวทางที่จะส่งเสริมให้สตรีเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ดังนั้นการศึกษาถึงปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบทำให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานของสตรี อาจนำไปใช้ในการวางแผนนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพด้านแรงงานและสวัสดิการทางสังคมแก่สตรีต่อไป การวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้วิธีวิเคราะห์การจำแนกพหุ (Multiple Classification Analysis หรือ MCA) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลให้เกิดความแตกต่างในการทำงานต่อเนื่องของสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่นำเข้ามาวิเคราะห์ ได้แก่ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี จากตัวแปรทั้งหมดที่เคยนำเข้ามาทดสอบความสัมพันธ์กับแบบแผนการทำงาน of สตรีนั้นได้ถูกนำมาคัดเลือก โดยพิจารณาจากค่าความสัมพันธ์ (Correlation) โดยที่ค่านี้จะต้องไม่มีค่าความสัมพันธ์กันสูงเกินไประหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน จนเกิดลักษณะที่เรียกว่า Multicollinearity ในการศึกษาพบว่าตัวแปรระดับการศึกษาของสามีมีความสัมพันธ์กันสูง (มากกว่า 0.5) กับตัวแปรระดับการศึกษาของสตรี และอาชีพของสามี จึงตัดตัวแปรระดับการศึกษาของสามีออกจากแบบจำลอง แต่ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำเอาตัวแปรดังกล่าวนี้เข้ามาทดสอบในอีกแบบจำลองหนึ่ง ก็ยังคงพบว่าตัวแปรไม่มีความสำคัญทางสถิติ จึงไม่ได้นำเอาตัวแปรระดับการศึกษาของสามีมาเสนอในผลการวิเคราะห์

ดังนั้นตัวแปรที่จะนำเข้ามาทดสอบในแบบจำลองการวิเคราะห์การจำแนกพหุ มีดังนี้คือ อาชีพของสตรี รายได้ของสามี ระยะเวลาการทำงาน of สตรี ระดับการศึกษาของสตรี จำนวนบุตรที่มีชีวิต การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย และผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ ผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์การจำแนกพหุปรากฏในตารางที่ 30 ดังนี้

1. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

1.1 อาชีพของสตรี

สำหรับตัวแปรนี้พบว่า ความแตกต่างของการทำงานต่อเนื่องผันแปรไปตามประเภทอาชีพของสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ สตรีที่ประกอบอาชีพวิชาชีพมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่นๆ อาทิเช่น อาชีพที่เกี่ยวกับการค้า

อาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ สัดส่วนของผู้ที่ประกอบอาชีพ วิชาชีพที่ทำงานต่อเนื่องมากกว่าอาชีพอื่นๆ นั้น ปรากฏให้เห็นชัดเจนทั้งก่อนและหลังการปรับอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ ในแบบจำลองเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจจะด้วยเหตุผลที่ว่า ลักษณะงานของอาชีพวิชาชีพซึ่งเป็นงานที่มั่นคง และรายได้สูงที่แตกต่างไปจากอาชีพอื่นๆ สตรีที่ประกอบอาชีพนี้จึงมีแรงจูงใจที่จะทำงานต่อไป เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อนำตัวแปรอิสระอื่นๆ มาร่วมพิจารณาพบว่า ความแตกต่างของสตรีที่ทำงานต่อเนื่องผันแปรตามประเภทอาชีพของสตรีจะลดลง เพียง เล็กน้อย (ค่า β ลดลงเหลือ 0.45) อย่างไรก็ตาม ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของสตรีกับความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีเป็นไปตามสมมติฐานและมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 อาชีพของสามี

ความแตกต่างของสตรีที่ทำงานต่อเนื่องตามกลุ่มอาชีพของสามี พบว่า ในระดับ 2 ตัวแปร (ก่อนควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ) อาชีพของสามีมีความสัมพันธ์กับการทำงานต่อเนื่องของสตรี กล่าวคือ สตรีที่สามีประกอบอาชีพวิชาชีพจะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่มากกว่าสตรีที่สามีประกอบอาชีพอื่นๆ (ร้อยละ 49.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 34.0 และร้อยละ 26.0 ของสตรีที่สามีประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต ตามลำดับ) เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรอิสระอื่นๆ ทุกตัวแล้วกลับพบว่า สัดส่วนของสตรีที่สามีประกอบอาชีพต่างๆ มีการทำงานอย่างต่อเนื่องไม่แตกต่างกัน และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หรืออาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะกลุ่มที่สามีจะประกอบอาชีพใดก็ตาม จะมีสัดส่วนของการทำงานต่อเนื่องที่ไม่แตกต่างกัน หรืออาชีพของสามีไม่มีผลต่อการทำงานต่อเนื่องของสตรี (พิจารณาจากค่า β เหลือเพียง 0.02)

1.3 รายได้ของสามี

รายได้ของสามีนับได้ว่าเป็นตัวชี้วัดฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้เช่นกัน ครอบครัวที่สามีมีรายได้สูง ทำให้สตรีอาจมีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงพอที่จะใช้บริการจากศูนย์รับเลี้ยงเด็กเพื่อดูแลบุตรของตน และสตรีไม่ต้องออกจากงานเพื่อเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่าสตรีที่สามีมีรายได้สูง น่าจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในระดับ 2 ตัวแปรก่อนที่จะควบคุมด้วยอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ พบว่า รายได้ของสามีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแบบแผนความต่อเนื่องของสตรี กล่าวคือ สตรีที่สามีมีรายได้สูง จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่สามีมีรายได้ต่ำกว่า (ร้อยละ 39.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 34.1 และร้อยละ 30.0 ในกลุ่มที่สามีมีรายได้ปานกลาง และรายได้ต่ำ) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อควบคุมด้วยอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ พบว่า ทิศทางความสัมพันธ์ของรายได้ของสามี และความแตกต่างของการทำงานต่อเนื่อง ไม่ต่างจากความแตกต่างในระดับ 2 ตัวแปร รวมทั้งยังคงเป็นไปในทิศทางเดิม แม้จะมีสัดส่วนที่ลดลงกว่าเดิม แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า $\beta = .04$) แสดงว่า ตัวแปรรายได้ของสามีก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อการทำงานอย่างต่อเนื่องของสตรีเช่นกัน แม้จะพบว่ามีความแตกต่างในแบบแผนการทำงานของสตรีที่สามีมีรายได้แตกต่างกัน

1.4 ระยะเวลาการทำงานของสตรี

ระยะเวลาการทำงานของสตรี เป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อความต่อเนื่องในการทำงานของสตรี สตรีที่มีระยะเวลาการทำงานเป็นเวลานาน สะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีมากขึ้น และผลตอบแทนที่สูงด้วย ย่อมจะมีความคาดหวังที่จะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาการทำงานในระยะสั้น

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการทำงานของสตรี และแบบแผนการทำงานอย่างต่อเนื่องของสตรี ในตารางที่ 31 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ระยะเวลาการทำงานของสตรีมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับแบบแผนการทำงานที่ต่อเนื่อง กล่าวคือ สตรีที่ทำงานเป็นระยะเวลานาน (มากกว่า 10 ปีขึ้นไป) จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่มากกว่าสตรีที่ทำงานในระยะเวลาน้อยกว่า แต่เมื่อควบคุมด้วยอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ พบว่า ความแตกต่างของสตรีที่ทำงานต่อเนื่องกลับลดลง (ค่า β ลดลงเหลือ 0.22) แต่ทิศทางความสัมพันธ์ยังคงลักษณะเดิม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าอำนาจความสัมพันธ์จะลดลงก็ตาม (ค่า β ลดลง)

2. ลักษณะทางสังคม

2.1 ระดับการศึกษาของสตรี

ผลการศึกษา (ก่อนปรับในระดั 2 ตัวแปรในตารางที่ 30) พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการทำงานที่ต่อเนื่องของสตรี กล่าวคือ สตรีที่มีการศึกษา ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาต่ำกว่า (คือร้อยละ 78.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 29.3 ร้อยละ 30.7 และร้อยละ 24.9 ในกลุ่มที่มีการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนปลาย และประถมศึกษาตอนต้นลงไป ตามลำดับ) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงมักจะมีโอกาส เลือกประกอบอาชีพที่มีความก้าวหน้า มีแรง และผลตอบแทนที่สูงด้วย ประกอบกับมีความสามารถที่จะจ้างบุคคลอื่นมา เป็นผู้ดูแลบุตรแทนตน ทำให้สตรีสามารถที่จะทำงานต่อเนื่องได้มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อนำตัวแปรอิสระทุกตัวมาพิจารณาพร้อมด้วย พบว่า ความแตกต่าง ของการทำงานต่อเนื่องตามกลุ่มการศึกษาลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในกลุ่มการศึกษาระดับ สูง (ค่า beta ลดลงเหลือเพียง 0.08) และทิศทางความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป

3. แบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี

3.1 จำนวนบุตรที่มีชีวิต

การที่สตรีจะทำงานต่อเนื่องหรือไม่นั้น จำนวนบุตรที่มีชีวิตเป็นตัวกำหนดที่สำคัญตัวแปรหนึ่ง และสตรีที่มีบุตรหลายคนย่อมต้องให้ความรัก อีกทั้งยังต้องให้การดูแล และเอาใจใส่มากกว่าสตรีที่มีบุตรน้อย ดังนั้นสตรีที่มีบุตรมีชีวิตเป็นจำนวนน้อยน่าจะทำงานต่อเนื่อง มากกว่าสตรีที่มีบุตรมีชีวิตเป็นจำนวนมาก

จำนวนบุตรที่มีชีวิตนับเป็นตัวแปรที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อความแปรผันใน การทำงานอย่างต่อเนื่องของสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เพราะ เมื่อควบคุมอิทธิพลของ ตัวแปรอื่นๆ แล้ว การอธิบายการแปรผันในสตรีที่ทำงานต่อเนื่องเพิ่มสูงขึ้นกว่าในระดั 2 ตัวแปร (ค่า beta เพิ่มขึ้นจาก .11 เป็น 0.12) แสดงว่าตัวแปรทุกตัวต่างสนับสนุนกัน ก่อให้เกิดการ ผันแปรในตัวแปรตาม โดยไม่มีตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลมากกว่า และยังคงพบว่าสตรีที่มีบุตรมี ชีวิตเพียงคนเดียว มีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานต่อเนื่องสูงกว่าสตรีที่มีบุตรมีชีวิต 2 คน และ 3 คนขึ้นไป ซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกับในระดั 2 ตัวแปร (ร้อยละ 40.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 31.3 และ ร้อยละ 26.9 ในกรณีที่ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ทุกตัว เข้ามาพิจารณาประกอบด้วย ซึ่งใกล้เคียง

เคียงกับร้อยละ 39.3 เปรียบเทียบกับร้อยละ 33.8 และร้อยละ 25.9 ในกรณีที่ยังไม่ได้ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ) และแบบแผนการทำงานต่อเนื่องของสตรีจำนวนตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต ยังคงมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานและนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมีอิทธิพลต่อการทำงานที่ต่อเนื่องของสตรี

3.2 การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์

การที่สตรีจะสามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่นั้น ระยะเวลาของการหยุดงานหลังคลอดบุตรอาจเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ โดยเฉพาะสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์ในระยะสั้นไม่เกิน 1 เดือนตามที่กฎหมายกำหนด เป็นลักษณะของการหยุดงานเพื่อพักผ่อน หลังจากคลอดบุตร สตรีสามารถกลับมาทำงานตามปกติอย่างต่อเนื่องได้ ในขณะที่สตรีที่ต้องหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์เป็นเวลานาน (มากกว่า 1 เดือนขึ้นไป) ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีผู้ดูแลบุตร สตรีต้องดูแลบุตรเองทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการทำงาน ดังนั้นสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรในระยะสั้น น่าจะทำงานต่อเนื่องมากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์เป็นเวลานาน

ผลการศึกษาในระดับ 2 ตัวแปร (ก่อนจะควบคุมด้วยอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ) พบว่า การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแบบแผนการทำงานต่อเนื่องของสตรี กล่าวคือ สตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์เป็นเวลานาน (มากกว่า 1 เดือนขึ้นไป) จะทำงานต่อเนื่องในสัดส่วนที่มากกว่าสตรีที่หยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์ในระยะสั้น (ไม่เคยหยุดงาน หรือหยุดงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 เดือน) ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของสตรีในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นสตรีที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า จึงสามารถที่จะหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์ได้เป็นเวลานานโดยที่ยังสามารถทำงานอย่างต่อเนื่องได้ และหลังจากที่ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระอื่นๆ พบว่า ความแตกต่างของการทำงานต่อเนื่องของสตรีตามระยะเวลาการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์ลดลง (ค่า β เหลือเพียง 0.05) ทำให้ทิศทางความสัมพันธ์ไม่ชัดเจนนัก ดังนั้นตัวแปรการหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเจลีย์จึงไม่มีผลต่อการทำงานต่อเนื่องของสตรี

3.3 ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่

ผู้ดูแลบุตรนับเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อแบบแผนการทำงานของสตรี สตรีที่สามารถจ้างบุคคลอื่นๆ เช่น ญาติ หรือศูนย์บริการรับเลี้ยงเด็ก ฯลฯ มาช่วยดูแลบุตรแทนตนเองย่อมมีโอกาสที่จะทำงานต่อไปได้มากกว่าสตรีที่ต้องดูแลบุตรด้วยตนเอง

ในการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏผลในระดับ 2 ตัวแปร (ก่อนควบคุมด้วยตัวแปรอื่นๆ) ว่า การทำงานต่อเนื่องของสตรีที่ให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรแทน และสตรีที่ต้องดูแลบุตรด้วยตนเองมีความแตกต่างกันค่อนข้างมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และทิศทางก็เป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ สตรีที่ให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแลบุตรมีสัดส่วนของการทำงานต่อเนื่องสูงที่สุดถึงร้อยละ 72.2 ในขณะที่มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 16.7) ของสตรีที่ต้องดูแลบุตรเองที่จะทำงานต่อเนื่อง เมื่อนำตัวแปรอิสระอื่นๆ มาพิจารณาประกอบ พบว่า ความแตกต่างของการทำงานต่อเนื่องของสตรีจำแนกตามผู้ดูแลบุตรกลับลดลงอย่างเห็นได้ชัด (ค่า beta ลดลงจาก 0.54 เป็น 0.21) แต่ทิศทางความสัมพันธ์ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

ในการอธิบายความผันแปรของความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีนั้น พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำเข้ามาในแบบจำลองการวิเคราะห์จำแนกพหุ สามารถอธิบายแบบแผนการทำงานต่อเนื่องของสตรีได้ดีพอสมควร คือ ร้อยละ 53.9 ($R^2 = .539$)

โดยสรุป การวิเคราะห์การจำแนกพหุของอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทำงานต่อเนื่อง ดังที่เสนอไว้ในตารางที่ 30 เป็นการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระหลายตัวที่มีต่อตัวแปรตาม ซึ่งผลการศึกษาแสดงว่า เมื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวใดตัวหนึ่งที่มีต่อตัวแปรตาม โดยมิได้ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ พบว่า ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม โดยเฉพาะตัวแปร อาชีพของสตรี ระยะเวลาการทำงานของสตรี ระดับการศึกษาของสตรี จำนวนบุตรที่มีชีวิต และผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่ ที่มีผลต่อการทำงานที่ต่อเนื่องของสตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหลังจากที่ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวแปรอื่นๆ พบว่า อิทธิพลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อการทำงานอย่างต่อเนื่องของสตรีจะลดลง เมื่อควบคุมด้วยตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ซึ่งหมายความว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวอาจมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่นๆ ในแบบจำลองเดียวกัน ทำให้ความสามารถในการอธิบายความผันแปรในการที่ผู้หญิงจะทำงานต่อเนื่องลดลง

อย่างไรก็ตาม ในบรรดาตัวแปรอิสระทั้งหมดที่นำเข้าสู่การพิจารณาจำนวนบุตรที่มีชีวิต นับเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการผันแปรในการที่สตรีทำงานต่อเนื่องมากกว่าตัวแปรอื่นๆ

ทั้งนี้เพราะเมื่อควบคุมด้วยอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ความแตกต่างของความต่อเนื่องในการทำงานของสตรีในกลุ่มที่มีบุตรมีชีวิตต่างกัน (พิจารณาจากค่า beta) กลับเพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 30 การวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (MCA) ของอัตราส่วนร้อยละของความต่อเนื่องในการทำงานของสตรี จำแนกตามลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี

ลักษณะภูมิหลัง	จำนวนตัวอย่าง (N)	ร้อยละของความต่อเนื่อง ในการทำงานของสตรี	
		ค่าที่ยังไม่ปรับ	ค่าที่ปรับแล้ว
ค่าเฉลี่ยรวม = 33.6	757		
ลักษณะภูมิหลังทางเศรษฐกิจ			
<u>อาชีพของสตรี (ช่วงปัจจุบัน)</u>			
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	316	0	10.1
วิชาชีพ	122	83.7	62.6
ค้าขาย/บริการ	204	42.2	40.4
ช่าง/แรงงาน	115	57.4	55.2
eta/beta		.66**	.45**
<u>อาชีพของสามี</u>			
วิชาชีพ	164	49.8	32.9
ค้าขาย/บริการ	209	34.0	35.3
ช่าง/แรงงาน	384	26.0	32.9
eta/beta		.19	.02

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	จำนวนตัวอย่าง (N)	ร้อยละของความต่อเนื่อง	
		ในการทำงานของสตรี	
		ค่าที่ยังไม่ปรับ	ค่าที่ปรับแล้ว
<u>รายได้ของสามี</u>			
ต่ำกว่า 4,000 บาท	334	30.0	31.9
4,000-7,999 บาท	232	34.1	34.1
8,000 บาทขึ้นไป	191	39.3	36.0
eta/beta		.08	.04
<u>ระยะเวลาการทำงานของสตรี</u>			
ไม่เคยทำงานหรือต่ำกว่า 1 ปี	101	0	29.1
1-10 ปี	387	21.2*	25.1
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	269	64.0	47.6
eta/beta		.50**	.22**
<u>ลักษณะภูมิหลังทางสังคม</u>			
<u>ระดับการศึกษาของสตรี</u>			
ไม่ได้รับการศึกษาหรือ ป.1-4	403	24.9	33.7
ป.5-7	101	30.7	40.1
มัธยมศึกษา	154	29.3	27.1
สูงกว่ามัธยมศึกษา	99	78.8	36.8
eta/beta		.37*	.08*

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	จำนวนตัวอย่าง (N)	ร้อยละของความต่อเนื่อง ในการทำงานของสตรี	
		ค่าที่ยังไม่ปรับ	ค่าที่ปรับแล้ว
แบบแผนการเจริญพันธุ์ของสตรี			
<u>จำนวนบุตรที่มีชีวิต</u>			
1 คน	280	39.3	40.8
2 คน	264	33.8	31.3
3 คนขึ้นไป	213	25.9	26.9
eta/beta		.11**	.12**
<u>การหยุดงานหลังคลอดบุตรโดยเฉลี่ย</u>			
ไม่เคยหยุดงาน หรือหยุดงานต่ำกว่า			
หรือเท่ากับ 1 เดือน	669	32.2	32.8
หยุดงานมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป	88	44.4	39.6
eta/beta		.08	.05
<u>ผู้ดูแลบุตรส่วนใหญ่</u>			
ตัวสตรีเอง	527	16.7	27.0
บุคคลอื่น	230	72.2	48.7
eta/beta		.54**	.21**
R ²			.539

* ระดับนัยสำคัญของสถิติ F ที่ 0.05

** ระดับนัยสำคัญของสถิติ F ที่ 0.001

eta หมายถึง ค่าสถิติที่ระบุอัตราความสัมพันธ์ที่แสดงถึงความสามารถของตัวแปรอิสระในการอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม

beta หมายถึง ค่าสถิติที่ระบุอัตราความสัมพันธ์ที่วัดความสามารถของการอธิบายการผันแปรของตัวแปรตาม เมื่อควบคุมผลของตัวแปรอื่นแล้ว